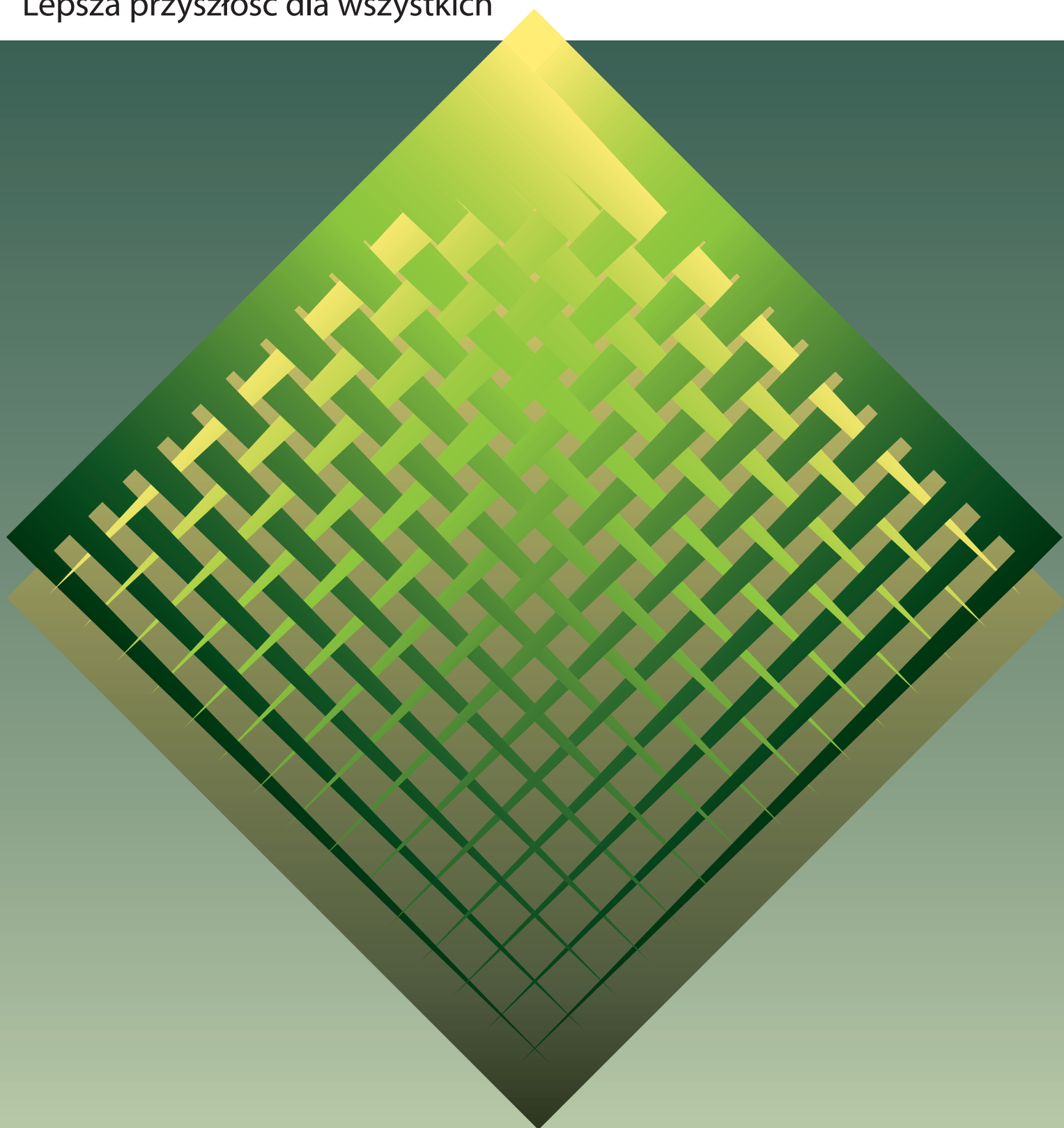

PODSUMOWANIE

Raport o rozwoju społecznym 2011

Zrównoważony rozwój i równość:
Lepsza przyszłość dla wszystkich

Prawa autorskie © 2011

Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP)

Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna z części niniejszej publikacji nie może być kopiowana, przechowywana w systemie danych odzyskiwalnych albo przenoszona w jakiegokolwiek innej formie lub przy użyciu jakichkolwiek innych środków, bez zgody wydawcy.

Edycja i produkcja: Communications Development Incorporated, Washington DC

Projekt: Gerry Quinn

Lista błędów i pominięć wykrytych po wydrukowaniu dostępna jest na naszej stronie internetowej <http://hdr.undp.org>.

Zespół opracowujący Raport o Rozwoju Społecznym za 2011 rok.

Biuro UNDP ds. Raportu o Rozwoju Społecznym (HDRO)

Raport o rozwoju społecznym to produkt wspólnych starań pod przewodnictwem Dyrektora, podjętych razem z pracownikami ds. opracowania naukowego, danych statystycznych, komunikacji i publikacji, a także zespołem wspierającym krajowe raporty o rozwoju społecznym. Pracę biura uzupełniają także nasi współpracownicy z działów operacji i administracji.

Dyrektorka i redaktorka prowadząca

Jeni Klugman

Opracowanie naukowe

Francisco Rodríguez (Kierownik zespołu), Shital Beejadhur, Subhra Bhattacharjee, Monalisa Chatterjee, Hyung-Jin Choi, Alan Fuchs, Mamaye Gebretsadik, Zachary Gidwitz, Martin Philipp Heger, Vera Kehayova, José Pineda, Emma Samman i Sarah Twigg

Dane statystyczne

Milorad Kovacevic (Kierownik zespołu), Astra Bonini, Amie Gaye, Clara Garcia Aguña i Shreyasi Jha

Komunikacja i publikacja

William Orme (Kierownik zespołu), Botagoz Abdreyeva, Carlotta Aiello, Wynne Boelt i Jean-Yves Hamel

Krajowe Raporty o Rozwoju Społecznym

Eva Jespersen (Zastępczyni Dyrektorki), Mary Ann Mwangi, Paola Pagliani i Tim Scott

Operacje i administracja

Sarantuya Mend (Dyrektorka Działu Operacji), Diane Bouopda i Fe Juarez-Shanahan

Podsumowanie
Raport o rozwoju społecznym 2011

Zrównoważony rozwój i równość:
lepszą przyszłość dla wszystkich

Opublikowano dla
Programu Narodów
Zjednoczonych ds.
Rozwoju (UNDP)

Przedmowa

W czerwcu 2012 roku światowi liderzy spotkają się w Rio de Janeiro, by wypracować nowy konsensus w sprawie globalnych działań chroniących przyszłość planety oraz prawa przyszłych pokoleń na całym świecie do zdrowego i spełnionego życia. To wielkie rozwojowe wyzwanie XXI wieku.

Raport o Rozwoju Społecznym 2011 stanowi istotny wkład w globalny dialog na temat powyższego wyzwania, pokazując, że zrównoważony rozwój jest nieodłącznie związany z podstawowymi kwestiami równości, tj. uczciwością i sprawiedliwością społeczną, a także szerszym dostępem do lepszej jakości życia. Jak przekonują autorzy Raportu, zrównoważony rozwój to nie tylko, ani nawet nie głównie kwestie związane ze środowiskiem. Zrównoważony rozwój zasadniczo dotyczy sposobu, w jaki decydujemy się żyć świadomi tego, że wszystko, co robimy niesie za sobą konsekwencje dla 7 miliardów ludzi żyjących obecnie na świecie, a także dla dalszych miliardów tych, którzy nadejdą w kolejnych stuleciach.

Jeżeli mamy zwiększać swobody społeczne dla obecnych i przyszłych pokoleń, to zrozumienie powiązań pomiędzy zrównoważonym rozwojem środowiska a równością ma zasadnicze znaczenie. Znaczący postęp w rozwoju społecznym na przestrzeni ostatnich dekad, udokumentowany przez globalne raporty o rozwoju społecznym, nie będzie w dalszym ciągu możliwy bez odważnych globalnych kroków mających na celu zmniejszenie zarówno zagrożeń dla środowiska, jak i nierówności społecznych. Raport określa ścieżki wzajemnego promowania zrównoważonego rozwoju środowiskowego i równości na rzecz ludzi, społeczności lokalnych, krajów i społeczności międzynarodowej.

W 176 krajach i na terytoriach, na których codziennie działają pracownicy Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), wielu pokrzywdzonych przez los ludzi ponosi podwójny ciężar niedostatku, są oni bardziej narażeni na szersze konsekwencje degradacji środowiska ze względu na poważne napięcia i mniejszą liczbę narzędzi wspomagających. Muszą także radzić sobie z zagrożeniami dotyczącymi ich bezpośredniego środowiska spowodowanymi zanieczyszczeniem powietrza w pomieszczeniach, brudną wodą oraz niewłaściwymi warunkami sanitarnymi. Prognozy pokazują, że brak ograniczania poważnych zagrożeń środowiskowych oraz pogłębiające się nierówności społeczne grożą spowolnieniem zrównoważonego postępu biednej większości świata, a nawet odwróceniem trendu w kierunku globalnej konwergencji rozwoju społecznego.

Wzorce te kształtują podstawowe dysproporcje w układzie władzy. Nowa analiza pokazuje, w jaki sposób dysproporcje w układach władz oraz nierówności w traktowaniu płci na poziomie narodowym są powiązane z ograniczonym dostępem do czystej wody oraz lepszymi warunkami sanitarnymi, degradacją terenu oraz chorobami i śmiercią w wyniku zanieczyszczenia powietrza, wzmacniając jednocześnie skutki dysproporcji w dochodach. Nierówności w traktowaniu płci są powiązane z wynikami środowiskowymi, na które wywierają niekorzystny wpływ. Na poziomie globalnym porozumienia międzyrządowe często osłabiają głosy krajów rozwijających się oraz wykluczają i tak już zmarginalizowane grupy.

Jednak istnieje alternatywa dla niesprawiedliwości i braku zrównoważonego rozwoju. Rozwój napędzany zużyciem paliw kopalnych nie stanowi warunku koniecznego dla lepszego życia w szerszym rozumieniu rozwoju społecznego. Inwestycje,

które zapewniają większą równość, na przykład w dostępie do odnawialnych źródeł energii, wody, urządzeń sanitarnych oraz położniczej opieki zdrowotnej, mogą przyspieszyć zarówno zrównoważony rozwój, jaki i rozwój społeczny. Zwiększenie odpowiedzialności oraz procesy demokratyczne, częściowo w wyniku wsparcia dla aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz mediów, także mogą przyczynić się do poprawy sytuacji. Udana rozwiązania przewidują: zarządzanie społecznościami, instytucje angażujące różne grupy społeczne, skierowanie uwagi na grupy zagrożone defowaryzowaniem społecznym oraz przekrojowe podejście koordynujące budżety i mechanizmy wśród agencji rządowych i partnerów rozwoju.

Poza Milenijnymi Celami Rozwoju świata potrzebne są ustalenia kierunkowe dotyczące rozwoju po 2015 roku, odzwierciedlające równość i zrównoważony rozwój. Konferencja Rio+20 stanowić będzie szansę wypracowania akceptowanego przez wszystkie strony porozumienia co do sposobów dalszego postępowania. Raport pokazuje, że podejścia uwzględniające równość w kierunkach polityki i programach oraz uprawniające ludzi do wprowadzania zmian na arenie prawnej i politycznej niosą za sobą ogromne nadzieje. Rosnące doświadczenia poszczególnych krajów na całym świecie potwierdziły potencjał tego typu rozwiązań w procesie generowania i pozyskiwania pozytywnych synergii.

Środki finansowe potrzebne na rozwój – z uwzględnieniem ochrony środowiska i ochrony społecznej – będą musiały być znacznie większe niż obecny poziom oficjalnej pomocy rozwojowej. Na przykład, wydatki na źródła energii o niskiej emisji CO₂ stanowią jedynie 1,6 procenta nawet najniższych szacowanych potrzeb w tym zakresie. Z kolei wydatki na dostosowanie i złagodzenie zmian klimatycznych zaspokajają około 11 procent szacunkowych potrzeb. Nadzieja w znalezieniu nowych źródeł finansowania działań na rzecz klimatu. Chociaż mechanizmy rynkowe i środki sektora prywatnego mają tu zasadnicze znaczenie, wymagają także wsparcia i uzupełnienia poprzez aktywne inwestycje publiczne. Niwelacja występujących luk w finansowaniu wymaga innowacyjnego sposobu myślenia, na jaki wskazuje niniejszy Raport.

Poza pozyskiwaniem nowych źródeł finansowania, by sprawiedliwie sprostać pilnym zagrożeniom środowiskowym, Raport podkreśla poparcie dla reform promujących równość i prawo głosu. Strumienie finansowe należy skierować na sprostanie krytycznym wyzwaniom związanym z eliminowaniem braku równowagi i nierówności, nie pogłębiając jednocześnie istniejących dysproporcji.

Zasadniczym celem rozwoju społecznego jest stworzenie szans oraz zapewnienie możliwości wyboru wszystkim ludziom. Ponosimy wspólną odpowiedzialność w stosunku do grup najbardziej pokrzywdzonych, obecnie i w przyszłości, na całym świecie, a także jesteśmy moralnie zobowiązani zapewnić, by teraźniejszość nie stała się wrogiem przyszłości. Obecny Raport pomoże nam znaleźć rozwiązania na przyszłość.

Helen Clark
Administratorka
Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju

Analiza i rekomendacje zawarte w niniejszym Raporcie nie koniecznie odzwierciedlają stanowisko Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) lub jego władz. Raport stanowi niezależną publikację zleconą przez UNDP. Raport powstał w wyniku współpracy Zespołu ds. Raportu o Rozwoju Społecznym oraz grupy wybitnych doradców pod kierownictwem Jeni Klugmana, Dyrektorki Biura Raportu o Rozwoju Społecznym.

Spis treści pełnej wersji Raportu o Rozwoju Społecznym

Przedmowa
Podziękowania

Zapobieganie degradacji środowiska
Zmiany klimatu – zagrożenia i fakty

WPROWADZENIE

ROZDZIAŁ 1

Dlaczego zrównoważony rozwój i równość?

Czy istnieją granice rozwoju społecznego?
Zrównoważony rozwój, równość i rozwój społeczny
Obszar naszych zainteresowań

ROZDZIAŁ 2

Wzorce i trendy rozwoju społecznego, wskaźniki równości i ochrony środowiska

Postęp i pespektywy
Zagrożenia dotyczące utrzymania postępów
Sukcesy w zakresie promowania zrównoważonego i równego
rozwoju społecznego

ROZDZIAŁ 3

Monitorowanie rezultatów – zrozumienie relacji

Ubóstwo
Zagrożenia środowiskowe dla dobrobytu
Pogłębiające nierówności skutki ekstremalnych zjawisk
atmosferycznych
Pozbawienie uprawnień i degradacja środowiska

ROZDZIAŁ 4

Pozytywne skutki synergii – zwycięskie strategie na rzecz środowiska, równości i rozwoju społecznego

Radzenie sobie z niedostatkami środowiskowymi oraz
kreowanie elastyczności

ROZDZIAŁ 5

Sprostanie wyzwaniom polityki

Praca jak zwykle nie jest ani sprawiedliwa, ani zrównoważona
Ponowna analiza naszego modelu rozwoju – potrzeby zmiany
Finansowanie inwestycji oraz program reform
Innowacje na poziomie globalnym

Uwagi

Przypisy

ANEKS STATYSTYCZNY

Przewodnik dla czytelnika
Legenda państw HDI i rankingów, 2011

Tabele statystyczne

- 1 Wskaźnik rozwoju społecznego i jego elementy
- 2 Trendy wskaźnika rozwoju społecznego, 1980–2011
- 3 Nierówności – skorygowany wskaźnik rozwoju społecznego
- 4 Wskaźnik nierównego traktowania płci i powiązane wskaźniki
- 5 Wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa
- 6 Zrównoważony rozwój środowiska
- 7 Skutki zagrożeń środowiskowych dla rozwoju społecznego
- 8 Spostrzeżenia dotyczące dobrobytu i środowiska
- 9 Edukacja i zdrowie
- 10 Populacja i gospodarka

Uwagi techniczne

Regiony

Definicje pojęć statystycznych

Wprowadzenie

Tegoroczny Raport koncentruje się na wyzwaniu wynikającym ze zrównoważonego i równego postępu, prezentuje, w jaki sposób degradacja środowiska wpływa na pogłębienie nierówności poprzez niekorzystne oddziaływanie na już pokrzywdzonych ludzi oraz w jaki sposób nierówności w rozwoju społecznym pogłębiają degradację środowiska.

Rozwój społeczny, który sprowadza się do poszerzenia możliwości wyboru, oparty jest na wspólnych zasobach naturalnych. By promować rozwój społeczny, należy zająć się zrównoważonym rozwojem na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym, co można i należy uczynić w sprawiedliwy i inspirujący sposób.

Pragniemy zapewnić, aby w działaniach zmierzających do poprawy zrównoważonego rozwoju środowiska pod uwagę brano także aspiracje ludzi ubogich do lepszego życia. Wskazujemy na ścieżki, które umożliwią ludziom, społecznościom, krajom i społeczności międzynarodowej promowanie zrównoważonego rozwoju i równości, tak aby obydwie te elementy wzajemnie się wzmacniały.

Dlaczego zrównoważony rozwój i równość?

Zarówno obecnie jak i w przyszłości rozwój społeczny będzie miał duże znaczenie w nadawaniu sensu naszemu światu oraz podejmowaniu wyzwań. Zeszłoroczny XX. jubileuszowy Raport o Rozwoju Społecznym, poświęcony był koncepcji rozwoju społecznego, ze szczególnym naciskiem na to, w jaki sposób równość, upodmiotowienie i zrównoważony rozwój poszerzają możliwości wyboru. Jednocześnie zwracał uwagę na

nieodłączne wyzwania, pokazując, że te kluczowe aspekty rozwoju społecznego nie zawsze idą w parze.

Przykład wspólnych rozważań na temat zrównoważonego rozwoju i równości

W tym roku badamy punkty przecięcia pomiędzy zrównoważonym rozwojem środowiska a równością, które są zasadniczo podobne, jeżeli chodzi o troskę o sprawiedliwy podział dóbr. Cienimy zrównoważony rozwój, ponieważ przyszłe pokolenia powinny mieć przynajmniej takie same możliwości, jakie mają ludzie obecnie. Podobnie wszystkie procesy przebiegające nierówno są niesprawiedliwe – szans ludzi na lepsze życie nie powinny ograniczać czynniki leżące poza ich kontrolą. Nierówności są szczególnie niesprawiedliwe, gdy poszczególne grupy są systematycznie krzywdzone ze względu na płeć, rasę czy miejsce urodzenia.

Ponad dekadę temu Sudhir Anand i Amartya Sen przeprowadzili analizę obejmującą zarówno zrównoważony rozwój jak i równość. „Byłoby to poważne naruszenie zasady uniwersalizmu – twierdzili – gdybyśmy mieli obsesję na punkcie międzygeneracyjnej równości i nie zajmowali się jednocześnie problemem wewnątrzgeneracyjnej równości” (podkreślenia zgodne z oryginałem). Tematyka ta podniesiona została również w raporcie Komisji Brundtland z 1987 roku oraz w serii międzynarodowych deklaracji, od sztokholmskiej z 1972 roku po johannesburską z 2002 roku. Jednak obecnie w wielu debatach poświęconych zrównoważonemu rozwojowi pomija się kwestie równości, traktując ją jako odrębną i niezwiązaną sprawę. Spojrzenie takie jest

niekompletne, a jego efekt jest przeciwny od zamierzonego.

Podstawowe definicje

Rozwój społeczny to ekspansja swobód i możliwości prowadzenia przez ludzi takiego życia, jakie cenią i mają powody by cenić. To poszerzanie możliwości wyboru. Swobody i możliwości to szersze pojęcia niż podstawowe potrzeby. Dla „dobrego życia” potrzeba wielu elementów, które mogą być same w sobie wartościowe, a także cenne instrumentalnie – możemy cenić, na przykład, bioróżnorodność lub naturalne piękno niezależnie od jego wkładu w standard naszego życia.

Osoby marginalizowane stanowią centralny punkt refleksji nad rozwojem społecznym. Dotyczy to osób, które w przyszłości ponosić będą najpoważniejsze konsekwencje zagrożeń wynikających z naszej obecnej działalności. Z niepokojem zastanawiamy się nie tylko, co się stanie w sytuacji przeciętnej lub w najbardziej prawdopodobnym scenariuszu, ale także co się stanie w najmniej prawdopodobnych, chociaż nadal możliwych scenariuszach, w szczególności gdy zaistniałe zdarzenia będą miały katastroficzne

znaczenie dla ubogich i bezbronnych ludzi.

Debaty dotyczące znaczenia zrównoważonego rozwoju środowiska często koncentrują się na tym, czy kapitał stworzony przez człowieka może zastąpić zasoby naturalne – czy, tak jak w przeszłości, pomysłowość ludzka zmniejszy ograniczenia dotyczące zasobów naturalnych. Czy będzie to możliwe w przyszłości nie wiadomo, co – w połączeniu z groźbą katastrofy – sprzyja stanowisku, by chronić podstawowe dobra naturalne i powiązane strumienie usług środowiskowych. Perspektywa taka jest także zgodna z opartym o prawa człowieka podejściem do rozwoju. Zrównoważony rozwój społeczny to poszerzanie swobód ludzi żyjących dziś, jednocześnie podejmując uzasadnione starania w celu uniknięcia poważnego zagrożenia dla takich samych swobód przyszłych pokoleń. Zasadnicze znaczenie dla tej idei ma racjonalna debata publiczna, niezbędna by określić ryzyko, jakie społeczeństwo jest gotowe akceptować (Wykres 1).

Wspólne dążenie do zrównoważonego rozwoju środowiska i równości nie wymaga, by pojęcia te zawsze nawzajem się wzmacniały. W wielu przypadkach konieczny będzie kompromis. Rozwiązania wpływające na poprawę środowiska mogą niekorzystnie oddziaływać na równość, na przykład gdy ograniczają rozwój gospodarczy w krajach rozwijających się. Raport ilustruje różne rodzaje wzajemnego oddziaływania kierunków polityki, potwierdzając jednocześnie, że nie mają one uniwersalnego charakteru oraz że decydujące znaczenie ma kontekst.

Konstrukcja taka zwraca szczególną uwagę na ustalenie pozytywnych skutków synergii oraz rozważenie możliwości kompromisu. Badamy, w jaki sposób społeczeństwa mogą wdrożyć rozwiązania przynoszące korzyści we wszystkich aspektach, czyli takie które sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi, równości i rozwojowi społecznemu.

Zrównoważony rozwój społeczny to poszerzanie swobód ludzi żyjących dziś, czyniąc jednocześnie wysiłek by nie ograniczać swobód przyszłych pokoleń.

WYKRES 1

Ilustracja synergii polityki i kompromisów pomiędzy sprawiedliwością a zrównoważonym rozwojem

Konstrukcja taka zwraca szczególną uwagę na ustalenie pozytywnej synergii pomiędzy dwoma celami i rozważenie możliwości kompromisu.

Coraz więcej wskazuje na rozszerzającą się na całym świecie degradację środowiska oraz potencjalny spadek jakości środowiska w przyszłości. Ze względu na niepewny zakres przyszłych zmian analizujemy szereg prognoz oraz intuicyjnych spostrzeżeń dotyczących rozwoju społecznego.

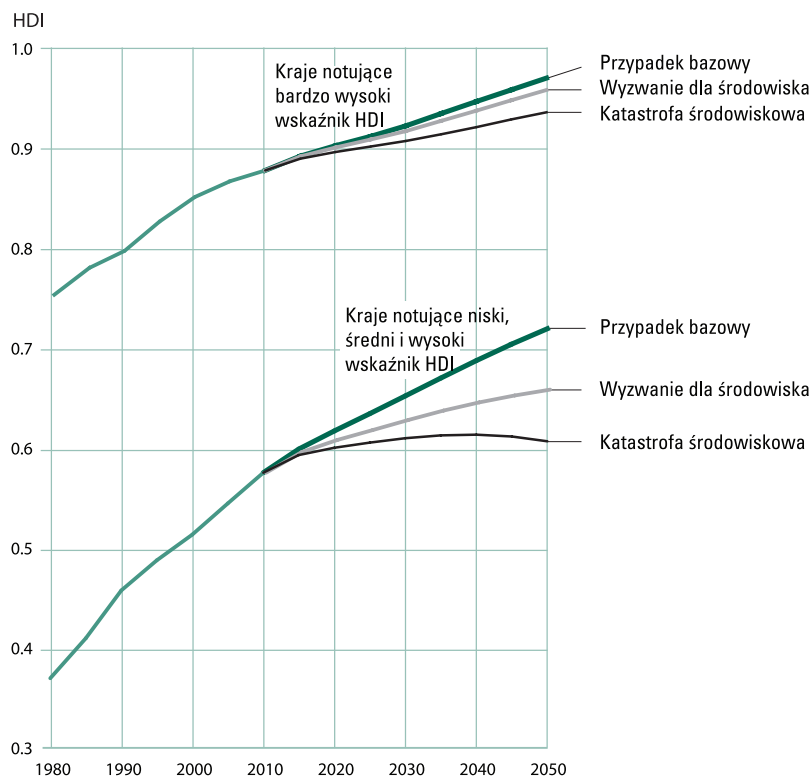
Naszym punktem wyjścia oraz kluczowym tematem Raportu o rozwoju społecznym z 2010 roku jest ogromny postęp rozwoju społecznego na przestrzeni kilku ostatnich dekad, z trzema zastrzeżeniami:

- wzrost dochodów był związany z pogorszeniem się takich podstawowych wskaźników środowiskowych jak emisja dwutlenku węgla, jakość gleby i wody oraz zalesienie,
- nawet przy ograniczeniu dysproporcji w zakresie opieki zdrowotnej i edukacji, w większości państw świata rozkład dochodów na poziomie krajowym stał się mniej korzystny,
- chociaż z reguły wzmocnienie pozycji grup wykluczonych zdaje się towarzyszyć rosnącemu wskaźnikowi rozwoju społecznego (Human Development Index, HDI), istnieją znaczne wahania tej relacji.

Symulacje przeprowadzone w ramach prac nad Raportem pokazują, że do 2050 roku globalny wskaźnik HDI będzie o 8 procent niższy niż punkt odniesienia przedstawiony w scenariuszu „wyzwania dla środowiska”, który uwzględnia niekorzystny wpływ globalnego ocieplenia na produkcję rolną, dostęp do czystej wody oraz poprawę warunków sanitarnych i zanieczyszczenie (12 procent niższy w Południowej Azji i Afryce Subsaharyjskiej). Zgodnie z jeszcze bardziej negatywnym scenariuszem „katastrofy środowiskowej”, który przewiduje wylesianie na masową skalę oraz degradację gleb, dramatyczne spadki bioróżnorodności oraz przyspieszone ekstremalne zjawiska pogodowe, globalny wskaźnik

WYKRES 2

Scenariusze prognozujące wpływ zagrożeń środowiskowych na rozwój społeczny do 2050 roku

Uwaga: scenariusze objaśniono w tekście Raportu.

Źródło: Obliczenia HDRO oparte na danych pochodzących z bazy danych HDRO, a także B. Hughes, M. Irfan, J. Moyer, D. Rothman i J. Solórzano, 2011, "Forecasting the Impacts of Environmental Constraints on Human Development," Praca badawcza dotycząca rozwoju społecznego, United Nations Development Programme, Nowy Jork, oparta na prognozach International Futures, wersja 6.42.

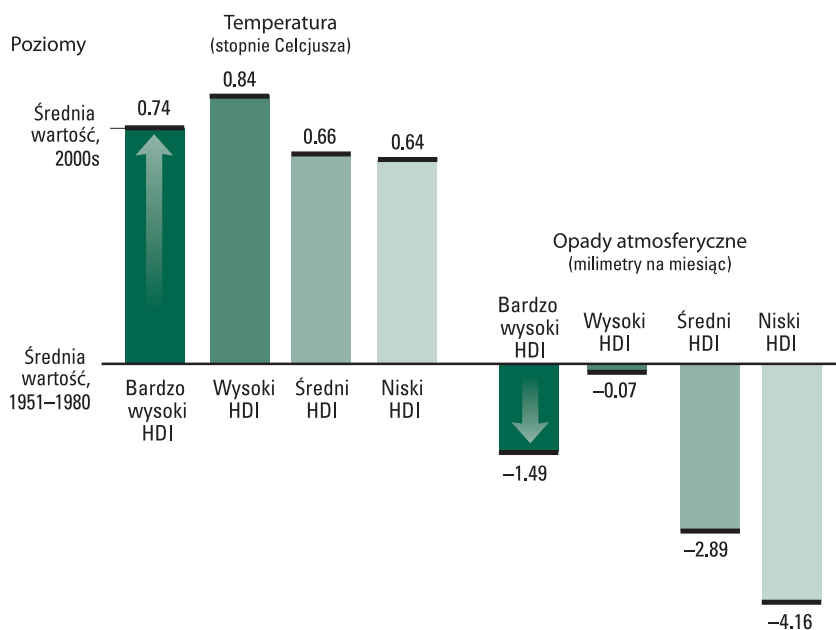
HDI będzie o prawie 15 procent poniżej wartości prognozowanej.

Wykres 2 ilustruje skalę strat i ryzyka, przed jakimi staną nasze wnuki, jeżeli niczego nie zrobimy by zatrzymać lub odwrócić aktualne trendy. Scenariusz katastrofy środowiskowej prowadzi w krajach rozwijających się do punktu zwrotnego przed 2050 rokiem – ich postęp w kierunku konwergencji z bogatymi krajami pod względem poziomu wskaźnika HDI zaczyna się odwracać.

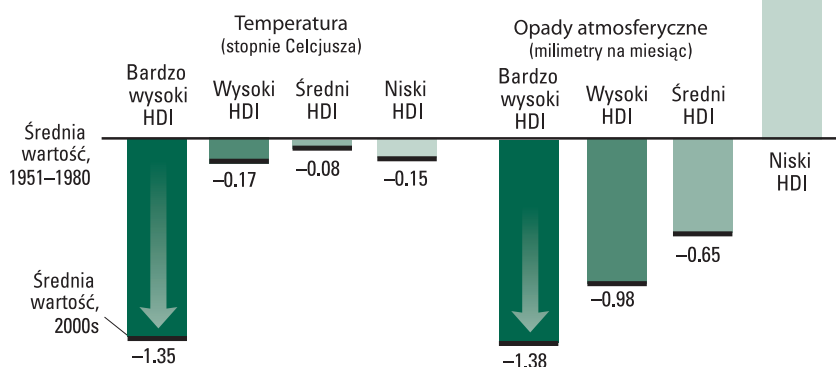
Prognozy te sugerują, że w wielu przypadkach reperkusje pogorszenia jakości środowiska ponoszą i ponosić będą w przyszłości ludzie z grup najbardziej marginalizowanych, nawet jeżeli wnoszą niewielki wkład w taki stan rzeczy. Na przykład kraje o niskim wskaźniku HDI przyczyniają się do globalnej

Rosnące temperatury i niższy poziom opadów deszczu

Poziomy i zmiany w różnorodności klimatycznej według grup wskaźnika HDI

Różnice w poziomie zmienności (punkty procentowe)

Uwaga: Różnica w poziomie zmienności to różnica we współczynnikach zmian w latach 1951–1980 i 2000 – 2011, ważona średnią populacją w okresie 1951–1980.

Źródło: Obliczenia HDRO na podstawie danych z University of Delaware.

zmiany klimatu w najmniejszym stopniu, ale doświadczają z tego tytułu największych strat w związku ze zmniejszającymi się opadami deszczu oraz narastającymi zjawiskami zmienności klimatu (Wykres 3), co niesie implikacje dla produkcji rolnej i środków do życia. Poziom emisji na mieszkańca jest znacznie wyższy w krajach notujących bardzo wysoki wskaźnik HDI niż łącznie w krajach o niskim, średnim i wysokim wskaźniku HDI; to

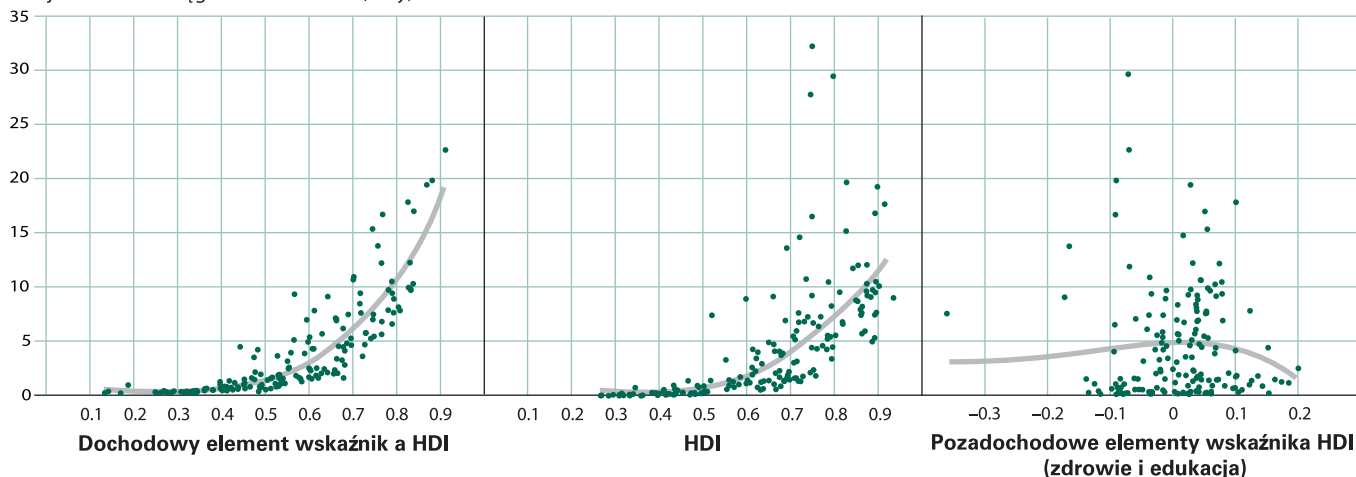
ze względu na działalność wymagającą większego zużycia energii – prowadzenie samochodów, chłodzenie i ogrzewanie domów i przedsiębiorstw, konsumpcję przetworzonej i pakowanej żywności. Przeciętna osoba w kraju o bardzo wysokim wskaźniku HDI odpowiada za ponad czterokrotnie większą emisję dwutlenku węgla i prawie dwukrotnie większą emisję metanu i podtlenku azotu niż osoba w kraju o niskim, średnim lub wysokim wskaźniku HDI – i za około 30-krotnie wyższą emisję dwutlenku węgla niż osoba w kraju o niskim wskaźniku HDI. Przeciętny obywatel Wielkiej Brytanii odpowiada za taką emisję gazów cieplarnianych w ciągu dwóch miesięcy, jaką w ciągu roku emituje osoba w kraju o niskim wskaźniku HDI. A przeciętny Katarczyk – żyjący w kraju o najwyższym poziomie emisji na mieszkańca – uzyskuje taki sam wynik emisji w ciągu zaledwie 10 dni, chociaż wartość ta odzwierciedla zużycie bezpośrednie oraz produkcję konsumowaną w innym miejscu na świecie.

Chociaż od 1970 roku trzy czwarte wzrostu emisji odnotowano w krajach o niskim, średnim i wysokim wskaźniku HDI, ogólne poziomy gazów cieplarnianych utrzymują się na znacznie wyższym poziomie w krajach o bardzo wysokim wskaźniku HDI. Przy tym nie uwzględnia się tu przeniesienia węglodłonnych gałęzi wytwarzania do biedniejszych krajów, których produkty są w znacznej mierze eksportowane do bogatych krajów.

Na całym świecie rosnący wskaźnik HDI jest związany z degradacją środowiska – chociaż szkody można w znacznym stopniu przypisać rozwojowi gospodarczemu. Obrazują to pierwsze i trzecie pole wykresu 4. Pierwsze pole pokazuje, że kraje o wyższych dochodach z reguły notują wyższą emisję dwutlenku węgla na mieszkańca. Jednak trzecie pole nie pokazuje żadnego związku pomiędzy emisjami a zdrowiem i edukacją w ramach wskaźnika HDI. Wynik taki ma charakter intuicyjny – czynności, które emitują dwutlenek węgla do atmosfery są związane

Powiązanie emisji dwutlenku węgla na mieszkańca z dochodami jest dodatnie i znaczące, z wskaźnikiem HDI dodatnie i nie istnieje w ogóle w przypadku zdrowia i edukacji.

Emisja dwutlenku węgla na mieszkańca (tony)

Uwaga: Dane za 2007 rok.

Źródło: Obliczenia HDRO na podstawie danych z bazy danych HDRO.

z produkcją dóbr, a nie usługami z zakresu zdrowia i edukacji. Wyniki takie pokazują także nieliniowy charakter relacji pomiędzy emisjami dwutlenku węgla na mieszkańca a elementami wskaźnika HDI – niewielki albo żaden związek w przypadku niskiego wskaźnika HDI, jednak wraz ze wzrostem wskaźnika HDI osiągnięty zostaje punkt krytyczny, powyżej którego występuje silna pozytywna korelacja pomiędzy emisjami dwutlenku węgla a dochodami.

Kraje notujące szybszą poprawę wskaźnika HDI doświadczają także szybszych wzrostów poziomów emisji dwutlenku węgla na mieszkańca. Zmiany te z czasem – bardziej niż chwilowy związek

– wskazują, czego możemy oczekiwać w przyszłości w wyniku dzisiejszego rozwoju. I ponownie to zmiany w dochodach napędzają istniejący trend.

Jednak relacje te nie są takie same dla wszystkich wskaźników środowiskowych. W naszej analizie ustaliliśmy, na przykład, istnienie jedynie ograniczonej pozytywnej korelacji pomiędzy wskaźnikiem HDI a deforestacją. Dlaczego emisja dwutlenku węgla różni się od pozostałych zagrożeń dla środowiska? Uważamy, że tam, gdzie istnieje bezpośrednie powiązanie pomiędzy środowiskiem a jakością życia, jak w przypadku zanieczyszczenia, osiągnięcia środowiskowe są często większe w rozwiniętych krajach. Z kolei tam,

TABELA 1

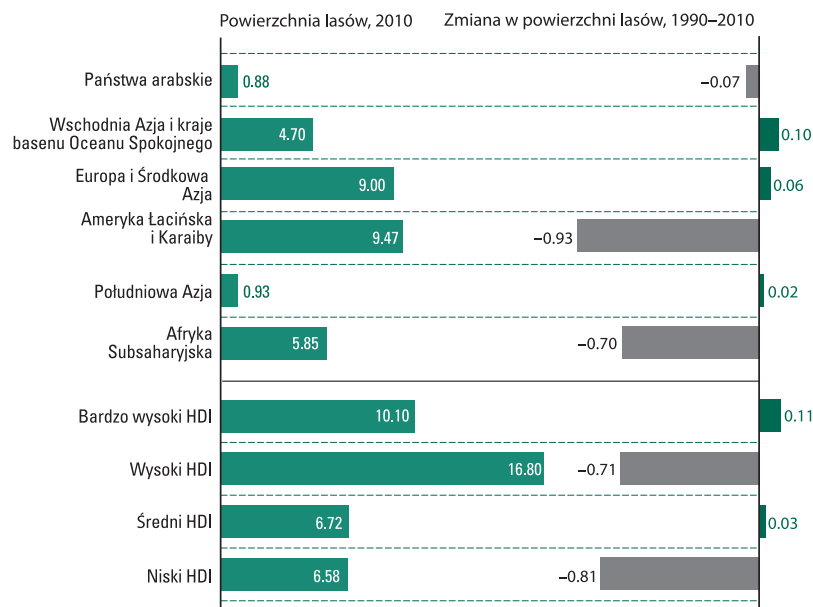
Kraje osiągające dobre wyniki w zakresie ochrony środowiska, równości i rozwoju społecznego, dane za ostatni dostępny rok

Kraj	Zagrożenia globalne			Oddziaływanie lokalne		Sprawiedliwość i rozwój społeczny	
	Emisja gazów cieplarnianych	Wylesienie	Zużycie wody	Dostęp do wody	Zanieczyszczenie powietrza	HDI (procent mediany regionalnej)	Ogólna strata (procent mediany regionalnej)
Kostaryka	✓	✓	✓	✓	✓	104	77
Niemcy		✓	✓	✓	✓	103	91
Filipiny	✓	✓		✓	✓	103	89
Szwecja		✓	✓	✓	✓	102	70

Uwaga: Wszystkie powyższe kraje spełniają kryteria bezwzględnego progu dla zagrożeń globalnych, zdefiniowanego w pełnym Raporcie (rozdział 2, uwaga 80); osiągają wyniki lepsze od mediany pozostałych krajów w swoim regionie zarówno pod względem rozwoju społecznego jak i nierówności oraz osiągają wyniki lepsze niż mediana regionalna pod względem lokalnego oddziaływania.

Niektóre regiony ulegają wylesianiu, inne zalesianiu

Wskaźniki zalesienia i dynamika zmian według regionów, 1990–2010 (miliony kilometrów kwadratowych)

Źródło: Obliczenia HDRO oparte na danych Banku Światowego z 2011 roku, Wskaźniki rozwoju światowego, Waszyngton, DC, Bank Światowy.

gdzie powiązania te są bardziej rozmyte, wyniki są znacznie słabsze. Przyglądając się relacji pomiędzy zagrożeniami dla środowiska a wskaźnikiem HDI, możemy wyciągnąć trzy ogólne wnioski:

- straty środowiskowe dla gospodarstw domowych – zanieczyszczenie powietrza w pomieszczeniach, ograniczony dostęp do czystej wody i odpowiednich warunków sanitarnych – są poważniejsze w przypadku niskiego wskaźnika HDI i zmniejszają się w miarę wzrostu wskaźnika HDI,
- zagrożenia środowiskowe takie jak wpływające na społeczeństwo zanieczyszczenie powietrza w miastach, wydają się rosnąć, a następnie spadać wraz z rozwojem - niektórzy sugerują, że relacje tą opisuje krzywa w kształcie odwróconej litery U,
- zagrożenia środowiskowe o globalnych skutkach – tj. emisja gazów cieplarnianych – z reguły rosną wraz ze wzrostem wskaźnika HDI.

Sam wskaźnik HDI nie stanowi prawdziwej siły napędowej zmian. Dochody i rozwój gospodarczy odgrywają istotną rolę objaśniającą w odniesieniu do emisji, jednak relacja pomiędzy nimi nie ma deterministycznego charakteru, a złożone interakcje pomiędzy szerszymi siłami zmieniają wzorce zagrożeń. Na przykład handel międzynarodowy pozwala krajom wyprowadzić poza swoje terytorium produkcję towarów, które degradują środowisko; komercyjne wykorzystanie zasobów naturalnych na dużą skalę oddziałuje w inny sposób niż minimalna eksploatacja, a profile środowiska miejskiego i wiejskiego różnią się od siebie. Jak zobaczymy, strategie i kontekst polityczny mają istotne znaczenie.

Okazuje się, że procesy te nie są nieuniknione. Kilka krajów osiągnęło znaczny postęp zarówno pod względem wskaźnika HDI jak i równości oraz zrównoważonego rozwoju środowiska. Zgodnie z naszym przedmiotem zainteresowań, jakim jest pozytywna synergia, proponujemy zastosować wielowymiarową strategię, by ustalić kraje, które poradziły sobie lepiej niż ich regionalni partnerzy z promowaniem równości, podnoszeniem wskaźnika HDI, redukcją zanieczyszczenia powietrza w pomieszczeniach gospodarstw domowych oraz zwiększeniem dostępu do czystej wody, i które znajdują się w grupie najważniejszych regionalnych i globalnych graczy z zakresu zrównoważonego rozwoju środowiska (Tabela 1). Zrównoważony rozwój środowiska oceniany jest pod kątem emisji gazów cieplarnianych, zużycia wody i deforestacji. Wyniki mają raczej charakter ilustracyjny niż deterministyczny ze względu na niejednolite dane i pozostałe problemy związane z ich porównywalnością.

Kostaryka, jako jedyne państwo, osiąga wyniki przekraczające medianę w swoim regionie w odniesieniu do wszystkich kryteriów, chociaż trzy pozostałe kraje zajmujące najwyższe pozycje prezentują nierówność we wszystkich wymiarach. Szwecja wyróżnia się

swoim wysokim wskaźnikiem zalesiania w porównaniu do średniej regionalnej i globalnej.

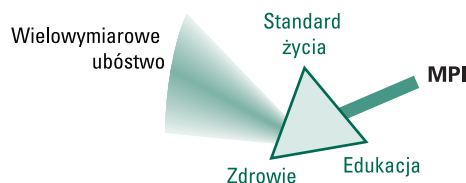
Zestawienie pokazuje, że we wszystkich regionach, na wszystkich etapach rozwoju oraz uwzględniając wszystkie cechy strukturalne, kraje mogą wprowadzać w życie kierunki polityki prowadzące do zrównoważonego rozwoju środowiska, równości oraz kluczowych aspektów rozwoju społecznego uwzględnionych we wskaźniku HDI. Analizujemy te rodzaje kierunków działań i programów, które są związane z sukcesem, podkreślając jednocześnie znaczenie lokalnych warunków i kontekstu.

Jednak ogólniej rzecz ujmując, trendy środowiskowe w ostatnich dziesięcioleciach wskazują na pogorszenie sytuacji w wielu aspektach oraz niekorzystne reperkusje dla rozwoju społecznego, w tym szczególnie milionów ludzi, których życie jest bezpośrednio uzależnione od zasobów naturalnych.

- W ujęciu globalnym prawie 40 procent terenów jest zdegradowanych z powodu erozji gleby, zmniejszonej żyzności oraz nadmiernych wypasów. Wydajność terenów spada, a w najbardziej niekorzystnych scenariuszach szacunkowy spadek przychodów sięga nawet 50 procent.
- Rolnictwo odpowiada za 70–85 procent zużycia wody, a około 20 procent globalnej produkcji zboża wykorzystuje wodę w niezrównoważony środowiskowo sposób, zagrażając tym samym przyszłemu rozwojowi rolnictwa.
- Podstawowym wyzwaniem jest wylesianie. W okresie od 1990 do 2010 roku Ameryka Łacińska, Karaiby i Afryka Subsaharyjska oraz w następnej kolejności państwa arabskie odnotowały największe straty lasów (wykres 5). Pozostałe regiony notują niewielkie przyrosty poziomu zalesiania.
- Suchym terenom, na których mieszka prawie jedna trzecia ludności świata, zagraża upustynnienie, na które narażone są w szczególności niektóre

WYKRES 6

Wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa, ze szczególnym uwzględnieniem osób najbardziej pokrzywdzonych

obszary, takie jak Afryka Subsaharyjska gdzie suche tereny charakteryzują się wysokim poziomem wrażliwości na czynniki zewnętrzne i niskimi możliwościami przystosowawczymi.

Można oczekiwać, że w nadchodzących dekadach niekorzystne czynniki środowiskowe spowodują wzrost światowych cen żywności o 30-50 procent w wartościach realnych, oraz przyczynią się do większej zmienności cen, co będzie miało ostre reperkusje dla ubogich gospodarstw domowych. Na największe ryzyko narażonych jest 1,3 miliarda ludzi zajmujących się rolnictwem, rybołówstwem, leśnictwem, łowiectwem i zbieractwem. Istnieje prawdopodobieństwo, że ciężar degradacji środowiska i zmiana klimatu zwiększą nierówność pomiędzy grupami z kilku powodów.

TABELA 2

Dziesięć krajów o najniższym udziale niedostatków środowiskowych wśród ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) obywateli, dane za ostatni dostępny rok w latach 2000–2010

Najniższy udział ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) narażonych na przynajmniej jeden niedostatek	Najniższy udział ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) narażonych na wszystkie z trzech niedostatków
Brazylia	Bangladesz
Gujana	Pakistan
Dżibuti	Gambia
Jemen	Nepal
Irak	Indie
Maroko	Bhutan
Pakistan	Dżibuti
Senegal	Brazylia
Kolumbia	Maroko
Angola	Gujana

Uwaga: Kraje zaznaczone pogrubioną czcionką występują na obydwu listach.

Źródło: Szacunkowe obliczenia pracowników HDRO na podstawie jednostkowych danych dotyczących wskaźnika MPI.

Degradacja środowiska hamuje ludzkie możliwości na wiele sposobów, wykraczając poza dochody i środki do życia, oddziałując na zdrowie, edukację i pozostałe wymiary dobrobytu.

- Dochody wielu biednych ludzi na terenach wiejskich zależą w przeważającej mierze od zasobów naturalnych. Nawet osoby, które normalnie nie angażują się w tego typu działalność, mogą to uczynić, by przetrwać ciężkie czasy.
- To, w jaki sposób degradacja środowiska będzie oddziaływać na ludzi, zależy od tego, czy są oni producentami netto czy konsumentami netto zasobów naturalnych, czy produkują wyłącznie na swoje potrzeby czy dla rynku oraz na ile szybko mogą zmienić swoją działalność i zróżnicować źródło dochodu wykonując inne zawody.
- Obecnie około 350 milionów ludzi, w tym wielu ubogich, żyje w lasach lub w pobliżu lasów, które zapewniają im środki na utrzymanie. Zarówno wylesianie jak i ograniczenie dostępu do zasobów naturalnych może krzywdzić najuboższych. Dane zebrane w wielu krajach wskazują na to, że kobiety z reguły polegają na lasach bardziej niż mężczyźni, ponieważ mają mniej

możliwości zatrudnienia, są mniej mobilne oraz ponoszą większą odpowiedzialność za gromadzenie drewna na opał.

- Około 45 milionów ludzi – w tym co najmniej 6 milionów kobiet – zależnych jest od połowów ryb, a co za tym idzie zagrożonych skutkami zbyt intensywnych połowów i zmian klimatycznych. Zagrożenie jest tutaj dwójakie, ponieważ kraje w sytuacji zagrożenia także polegają w największym stopniu na rybołówstwie ze względu na zawartość białka, możliwość utrzymania i eksport. Zmiana klimatu może prowadzić do znaczącego zmniejszenia zasobów ryb w wodach otaczających wyspy Oceanu Spokojnego, z kolei przewidywane są pewne korzyści w szerokościach północnych, w tym w okolicach Alaski, Grenlandii, Norwegii i Federacji Rosyjskiej.

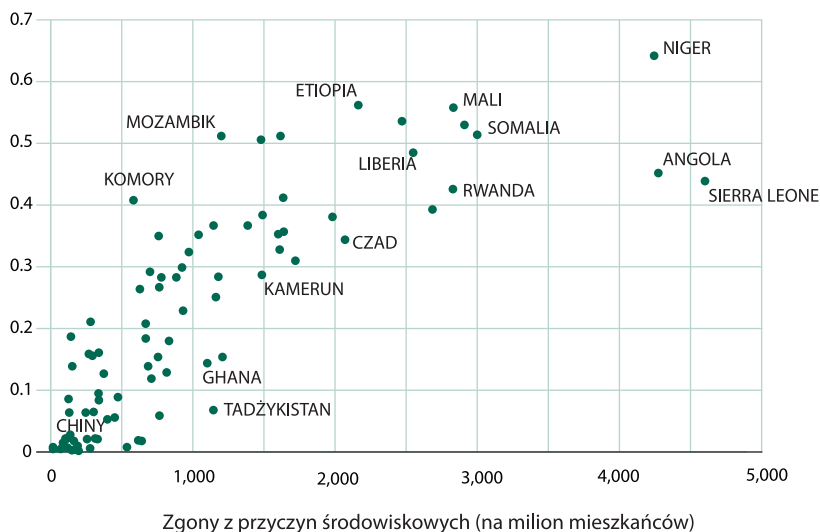
Ponieważ w ubogich państwach kobiety nieproporcjonalnie bardziej zaangażowane są w produkcję rolną na własne potrzeby oraz zapewnianie wody, narażone są one na negatywne konsekwencje degradacji środowiska. Wielu autochtonicznych mieszkańców polega także w znacznej mierze na zasobach naturalnych i żyje w ekosystemach szczególnie podatnych na skutki zmiany klimatu, takich jak niewielkie rozwijające się państwa wyspiarskie, regiony arktyczne i obszary znajdujące się na dużych wysokościach. Dane wskazują na to, że tradycyjne praktyki mogą chronić zasoby naturalne, jednak taka wiedza na ten temat jest często ograniczona lub bagatelizowana.

Wpływ zmiany klimatu na życie farmerów zależy od zbiorów, regionu i pory roku, co wskazuje na wagę dogłębnej lokalnej analizy. Sposoby oddziaływania będą się także różnić w zależności od produkcji i wzorców konsumpcyjnych gospodarstwa domowego, dostępu do zasobów, poziomów ubóstwa i możliwości radzenia sobie z problemami. Uwzględniając jednak wszystkie te elementy, wpływ biofizyczny netto zmiany klimatu na

WYKRES 7

Przypadki zgonów przypisywane zagrożeniom środowiskowym są związane z wysokimi poziomami Wskaźnika Wielowymiarowego Ubóstwa (MPI).

MPI - Wskaźnik Wielowymiarowego Ubóstwa

Uwaga: Powyższy wykres nie uwzględnia krajów o bardzo wysokim wskaźniku HDI. Lata będące przedmiotem pomiaru w badaniu różnią się w zależności od kraju. Dane statystyczne przedstawiono w pełnym Raporcie (Tabela 5).

Źródło: A. Prüss-Ustün, R. Bos, F. Gore i J. Bartram, 2008, Safer Water, Better Health: Costs, Benefits and Sustainability of Interventions to Protect and Promote Health, Genewa, Światowa Organizacja Zdrowia.

nawadniane sztucznie i opadami deszczu do 2050 roku będzie negatywny, w tym najgorszy w krajach o niskim wskaźniku HDI.

Zrozumienie powiązań

Wykorzystując istotne punkty przecięcia pomiędzy środowiskiem a równością na poziomie globalnym, analizujemy powiązania na poziomie społeczności i gospodarstw domowych. Zaznaczymy także kraje i grupy, które złamały ten wzór, kładąc nacisk na transformację roli płci i nadanych uprawnień.

Kwestia podstawowa: najbardziej pokrzywdzeni przez los ludzie ponoszą podwójny ciężar niedostatku. Bardziej narażeni na szersze konsekwencje degradacji środowiska muszą także radzić sobie z zagrożeniami stwarzanymi w stosunku do ich bezpośredniego środowiska przez zanieczyszczenie powietrza w pomieszczeniach, brudną wodę i złe warunki sanitarne. Nasz wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa (Multidimensional Poverty Index, MPI), wprowadzony w raporcie o rozwoju społecznym z 2010 roku oraz oszacowany w tym roku dla 109 krajów, daje lepsze spojrzenie na tego typu niedostatki, przez co można określić obszary, w których są one najpoważniejsze.

Wskaźnik MPI mierzy istotne deficyty w standardach zdrowia, edukacji i poziomu życia, uwzględniając zarówno liczbę ubogich ludzi, jak i intensywność trapiących ich niedostatków (Wykres 6). W tym roku, jako innowacyjny element MPI, badamy wszechobecność niedostatków środowiska wśród ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) ludzi oraz pokrywające się obszary na poziomie gospodarstwa domowego.

Analiza ubóstwa pozwala nam zbadać niedostatki środowiskowe związane z dostępem do nowoczesnego paliwa do gotowania, czystej wody i podstawowych urządzeń sanitarnych. Te bezwzględne niedostatki, istotne same w sobie, stanowią podstawowe naruszenie praw

człowieka. Ich likwidacja mogłaby zwiększyć dostęp do realizacji potrzeb wyższego rzędu, poszerzając możliwości wyboru i przyczyniając się do poprawy rozwoju społecznego.

W krajach rozwijających się przynajmniej 6 osób na 10 doświadcza jednego z niedostatków środowiskowych, a 4 osoby na 10 doświadcza dwóch lub więcej. Niedostatki te są szczególnie widoczne wśród ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) ludzi, w przypadku których 9 z 10 doświadcza przynajmniej jednej z form niedostatku. Większość cierpi z powodu nakładających się niedostatków – 8 z 10 biednych ludzi narażonych jest na dwie lub więcej formy niedostatku, a prawie 1 osoba na 3 (29 procent) narażona jest na wszystkie trzy. Powyższe niedostatki środowiskowe w nieproporcjonalny sposób przyczyniają się do wielowymiarowego ubóstwa, stanowiąc 20 procent wskaźnika MPI – powyżej 17-procentowej wagi we wskaźniku. Większość krajów rozwijających się odnotowuje największy niedostatek w przypadku paliwa do gotowania, chociaż w państwach arabskich nadrzędny jest brak wody.

Aby lepiej zrozumieć niedostatki środowiskowe, przeanalizowaliśmy wzorce dla danych poziomów ubóstwa. Kraje uszeregowano według udziału ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) ludzi narażonych na jeden niedostatek środowiskowy oraz tych narażonych na wszystkie trzy. Analiza pokazuje, że udziały populacji narażonej na niedostatki środowiskowe rośnie wraz z wzrostem wskaźnika MPI, jednak poziom wahań w stosunku do trendu jest wyższy. Tabela 2 prezentuje 10 krajów o najniższym poziomie niedostatku środowiskowego wśród swoich ubogich (z wielowymiarowego punktu widzenia) obywateli, które kontrolują swój wskaźnik MPI (lewa kolumna). Kraje o najniższym udziale biednych obywateli narażonych na przynajmniej jeden z niedostatków to przede wszystkim państwa arabskie, państwa

10-procentowy wzrost liczby ludności dotkniętej ekstremalnymi anomaliami atmosferycznymi powoduje obniżenie poziomu wskaźnika HDI kraju o prawie 2 procent, wpływając szczególnie na poziom dochodów w krajach notujących średnią wielkość wskaźnika HDI.

Spełnienie
niezaspokojonych
potrzeb związanych z
planowaniem rodziny
obniży do 2050 roku
światową emisję węgla
o około 17 procent
w porównaniu do
chwili obecnej.

Ameryki Łacińskiej i Wysp Karaibskich (7 z pierwszej 10.).

Z krajów narażonych na wszystkie trzy niedostatki środowiskowe, w których zamieszkuje najmniejsza liczba ubogich ludzi (z wielowymiarowego punktu widzenia) najlepsze wyniki osiągają kraje Azji południowej – 5 z pierwszej dziesiątki (patrz: tabela 2, prawa kolumna). Kilka krajów południowoazjatyckich zmniejszyło niedostatki środowiskowe, szczególnie dostęp do wody pitnej, chociaż pozostałe niedostatki nadal mają poważne znaczenie. Pięć krajów umieszczono na obydwu listach, gdyż ich ubóstwo środowiskowe jest nie tylko względnie niskie, ale także mniej intensywne.

Poziomy powyższych wskaźników niekoniecznie określają ryzyko środowiskowe i degradację w szerszym wymiarze, na przykład pod względem narażenia na powodzie. Jednocześnie ubodzy ludzie, bardziej narażeni na bezpośrednie zagrożenia środowiskowe, są również w większym stopniu narażeni na głęboką degradację środowiska.

Zbadamy ten wzorzec jeszcze bardziej dogłębnie przyglądając się relacji pomiędzy wskaźnikiem MPI a zagrożeniami wynikającymi ze zmian klimatu. Dla 130 regionów administracyjnych wyznaczonych ze względów narodowych w 15 krajach porównujemy wskaźniki MPI dla konkretnego obszaru ze zmianami w poziomie opadów atmosferycznych i temperatury. Ogólnie rzecz ujmując, wydaje się, że najbiedniejsze regiony i obszary w tych krajach stały się bardziej gorące, ale nie bardziej mokre lub suche – zmiana zgodna z danymi określającymi wpływ zmian klimatu na ubóstwo dochodowe.

Zagrożenia środowiskowe dotyczące wybranych aspektów rozwoju społecznego

Degradacja środowiska hamuje ludzkie możliwości w wielu aspektach, wykraczając poza dochody i środki do

życia, oddziałując na zdrowie, edukację i pozostałe wymiary dobrobytu.

Złe środowisko i złe zdrowie – nakładające się na siebie niedostatki

Obciążenie chorobami wynikającymi z zanieczyszczenia powietrza na zewnątrz i wewnątrz pomieszczeń, brudnej wody i niewłaściwych warunków sanitarnych jest większe w przypadku ludności krajów ubogich, w tym szczególnie grup żyjących w ubóstwie. Zanieczyszczenie powietrza w pomieszczeniach zabija 11 razy więcej ludzi w krajach o niskim wskaźniku HDI niż w innych miejscach na świecie. Pokrzywdzone przez los grupy w krajach o niskim, średnim i wysokim wskaźniku HDI narażone są na większe ryzyko związane z zanieczyszczeniem powietrza na zewnątrz domów ze względu na wyższe narażenie oraz większą podatność. W krajach o niskim wskaźniku HDI ponad 6 osób na 10 nie posiada dostępu do czystej wody, z kolei w przypadku prawie 4 osób na 10 brakuje toalet, co przyczynia się zarówno do chorób, jak i niewłaściwego odżywiania. Zmiana klimatu grozi pogorszeniem tych dysproporcji poprzez rozprzestrzenianie się chorób tropikalnych, takich jak malaria i denga, a także poprzez malejące zbiory.

Na podstawie bazy danych Globalnego Obciążenia chorobami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) można wysnuć wnioski na temat reperkusji czynników środowiskowych, w tym np.: faktu, że brudna woda i niewłaściwe warunki sanitarne oraz nieodpowiednia higiena znajdują się wśród 10 najczęstszych przyczyn chorób na świecie. Co roku infekcje związane ze stanem środowiska, z uwzględnieniem poważnych chorób układu oddechowego oraz biegunki, zabijają co najmniej 3 miliony dzieci poniżej 5 roku życia – to więcej niż liczy cała populacja dzieci poniżej 5 roku życia w Austrii, Belgii, Holandii, Portugalii i Szwajcarii łącznie.

Degradacja środowiska i zmiany klimatu mają znaczący wpływ na

środowisko fizyczne i społeczne, wiedzę, zasoby i zachowania miejscowej ludności. Co więcej, zagrożenia te mogą mieć różne, współlistniejące ze sobą wymiary. Na przykład, najwyższe zagrożenie zdrowotne istnieje tam, gdzie zarówno warunki sanitarne, jak i dostępność wody są poniżej standardów. Z 10 krajów o najwyższych wskaźnikach śmiertelności z powodu chorób środowiskowych, 6 znajduje się także w czołówce 10 krajów pod względem Wskaźnika Wielowymiarowego Ubóstwa (MPI), w tym Niger, Mali i Angola (wykres 7).

Hamowanie postępów edukacyjnych dzieci z najmniej uprzywilejowanych środowisk, szczególnie dziewczynek

Mimo, że obowiązek edukacji na poziomie podstawowym jest powszechny na niemal całym świecie, nadal widoczne są znaczące różnice w jego realizacji. W krajach o niskim wskaźniku HDI prawie 3 na 10 dzieci w wieku szkolnym nie uczęszcza do szkoły podstawowej, a nawet dzieci już zapisane do szkoły narażone są na wiele ograniczeń, w tym na ograniczenia o charakterze środowiskowym. Brak elektryczności, na przykład, ma zarówno bezpośredni, jak i pośredni wpływ na taką sytuację. Dostęp do elektryczności umożliwia lepsze oświetlenie, wydłużając czas przeznaczony na naukę. Zastosowanie nowoczesnych pieców skraca czas potrzebny na zbieranie drewna na opał i wody, tj. czynności, które zmniejszają postępy edukacyjne oraz liczbę dzieci uczęszczających do szkół. Dziewczynki są bardziej narażone na powyższe negatywne czynniki, ponieważ częściej muszą łączyć gromadzenie wyżej wymienionych zasobów z nauką. W przypadku edukacji dziewcząt także dostęp do czystej wody oraz lepsze warunki sanitarne grają istotną rolę, gdyż dają im szansę na lepsze zdrowie, pozwalają oszczędzić czas i zapewniają prywatność.

Pozostałe reperkusje

Niedostatki środowiskowe w gospodarstwie domowym mogą zbiegać się z innymi obciążeniami środowiskowymi, ograniczając tym samym możliwości wyboru w szerszym kontekście. Taka sytuacja ogranicza także możliwość zarabiania na życie przy użyciu zasobów naturalnych – ludzie muszą więcej pracować, by uzyskać takie same dochody a nawet mogą zostać zmuszeni do migracji, by uciec przed degradacją środowiska.

Gromadzenie niezbędnych do życia zasobów jest czasochłonne, szczególnie gdy gospodarstwa domowe nie posiadają czystej wody ani możliwości gotowania. Ponadto, sytuacja taka może mieć przełożenie na pogłębianie się nierówności płci. Kobiety i dziewczynki z reguły spędzają znacznie więcej czasu gromadząc drewno i wodę niż mężczyźni i chłopcy. Tym samym zaangażowanie kobiet w wyżej wymienione czynności uniemożliwia im podejmowanie bardziej dochodowych działań.

Jak argumentowano w Raporcie o Rozwoju Społecznym 2009, mobilność – umożliwienie ludziom wyboru miejsca zamieszkania – ma istotne znaczenie w procesie poszerzania swobód oraz osiągania lepszych rezultatów w zakresie rozwoju społecznego. Często jednak ograniczenia prawne sprawiają, że migracja staje się zbyt ryzykowna. Trudno jest więc oszacować, ilu ludzi przemieszcza się by uciec przed zagrożeniami środowiskowymi, ponieważ znaczącą rolę odgrywają tu także inne czynniki, w tym szczególnie ubóstwo. Niemniej jednak, dane szacunkowe wskazują na bardzo wysokie liczby osób migrujących.

Napięcia o charakterze środowiskowym mogą przyczynić się także do zwiększenia ryzyka konfliktu. Związek między tymi zjawiskami nie jest bezpośredni, niemniej jednak biorąc pod uwagę także czynniki polityczne i ekonomiczne, można spodziewać się, że zarówno jednostki jak i całe społeczności

Istnieje wiele obiecujących możliwości zwiększenia dostaw energii bez obciążania środowiska.

będą bardziej podatne na negatywne efekty degradacji środowiska.

Skutki ekstremalnych zjawisk atmosferycznych pogłębiające nierówności

Wraz ze szkodliwymi, stale obecnymi zagrożeniami, degradacja środowiska może zwiększać prawdopodobieństwo wystąpienia poważnych niebezpieczeństw pogłębiających nierówności. Nasza analiza pokazuje, że 10-procentowy wzrost ludności dotkniętej ekstremalnymi zjawiskami atmosferycznymi powoduje obniżenie poziomu wskaźnika HDI kraju o prawie 2 procent, wpływając szczególnie na poziom dochodów w krajach notujących średnią wielkość wskaźnika HDI.

Obciążenia nie są jednak ponoszone równomiernie – ryzyko chorób i śmierci w wyniku powodzi, silnych wiatrów i osuwisk jest większe wśród dzieci, kobiet i osób starszych, szczególnie ubogich. Uderzająca nierówność płci w obliczu katastrof naturalnych sugeruje, że nierówności w poziomie zagrożenia, a także w dostępie do zasobów, możliwości i szans, systematycznie krzywdzą część kobiet, pogłębiając ich bezbronność.

Dzieci nieproporcjonalnie bardziej cierpią w wyniku negatywnych efektów zjawisk atmosferycznych, gdyż niedożywienie oraz zaprzestanie edukacji znacznie ogranicza ich perspektywy. Doświadczenia wielu rozwijających się krajów pokazują, w jaki sposób przejściowe ograniczenia dochodów mogą odciągnąć dzieci od szkoły na rzecz wykonywania prac domowych. Tym samym zdolność gospodarstw domowych do radzenia sobie z kryzysami zależy od wielu czynników, wśród których wymienić można: rodzaj kryzysu, status socjologiczny i ekonomiczny gospodarstwa, kapitał społeczny, nieformalne wsparcie, właściwy charakter oraz efektywność pomocy, a także intensywność podejmowanych wysiłków.

Upodmiotowienie – decyzja w sprawie posiadania dzieci oraz brak równej reprezentacji politycznej

Zmiany w pozycji kobiet i zmniejszenie nierówności między płciami przyczyniły się do przyspieszenia rozwoju społecznego, w tym w dziedzinie stabilności środowiskowej.

Nierówność płci

Nasz Wskaźnik Nierówności Płci (Gender Inequality Index, GII), zaktualizowany w tym roku dla 145 krajów, pokazuje, w jaki sposób ograniczenia związane z możliwością i zdolnością do reprodukcji przyczyniają się do pogłębiania nierówności płci. Ma to istotne znaczenie, ponieważ w krajach, w których antykoncepcja jest powszechnie dostępna, kobiety mają mniej dzieci, co ma pozytywny wpływ na zdrowie matki i dziecka a także przyczynia się do obniżenia poziomu emisji gazów cieplarnianych. Na przykład na Kubie, Mauritiusie, w Tajlandii i Tunezji, gdzie położnicza opieka zdrowotna oraz środki antykoncepcyjne są powszechnie dostępne, wskaźnik dzietności nie przekracza dwóch urodzeń na kobietę. A jednak na całym świecie nadal utrzymuje się znacząca niezaspokojona potrzeba w tym zakresie. Dane sugerują, że jeżeli wszystkie kobiety mogłyby same decydować o posiadaniu dzieci, wzrost populacji uległby spowolnieniu na tyle, że aktualny poziom emisji gazów cieplarnianych obniżyłby się. Spełnienie niezaspokojonej potrzeby planowania rodziny obniżyłoby do 2050 roku emisję dwutlenku węgla na świecie o około 17 procent w stosunku do dnia dzisiejszego.

Wskaźnik GII koncentruje się także na udziale kobiet w politycznym procesie decyzyjnym podkreślając, że gorsza sytuacja kobiet w tym zakresie w stosunku do mężczyzn jest stała i jednokowa na całym świecie, a szczególnie w Afryce Subsaharyjskiej, Południowej Azji i państwach arabskich. Nieświe to za sobą poważne implikacje dla

Tradycyjne metody oceny polityk środowiskowych często nie uwzględniają kwestii dystrybucji. Choć znaczenie sprawiedliwości i włączenia zostało już jasno sprecyzowane w celach zielonych polityk gospodarczych, proponujemy pójść dalej.

zrównoważonego rozwoju i równości. Kobiety często noszą na swoich barkach największy ciężar gromadzenia zasobów i są najbardziej narażone na zanieczyszczenie powietrza w pomieszczeniach. Zatem decyzje związane z zasobami naturalnymi często mają na nie większy wpływ niż na mężczyzn. Ostatnie badania pokazują, że nie tylko udział kobiet w procesie decyzyjnym jest istotny, ale także sposób i zakres ich uczestnictwa. W związku z faktem, że kobiety często wykazują więcej troski o środowisko, wspierają polityki prośrodowiskowe i głosują na liderów o prośrodowiskowym nastawieniu, ich większe zaangażowanie w politykę i działalność organizacji pozarządowych mogłoby przyczynić się do poprawy wyników w dziedzinie ochrony środowiska, przekładając się na realizację wszystkich Milenijnych Celów Rozwoju.

Wyżej przedstawione argumenty nie są nowe, ale potwierdzają wartość poszerzenia rzeczywistych swobód kobiet. Tak więc udział kobiet w procesach decyzyjnych ma zarówno wartość samą w sobie, jak i instrumentalne znaczenie w zapewnieniu sprawiedliwości i zwalczaniu degradacji środowiska.

Różnice w dostępie do władzy

Jak twierdzono w Raporcie o Rozwoju Społecznym z 2010 roku, upodmiotowienie zawiera w sobie szereg aspektów, w tym aspekt formalnej, proceduralnej demokracji na poziomie krajowym oraz aspekt uczestnictwa w procesach decyzyjnych na poziomie lokalnym. Wzmocnienie władzy politycznej na poziomie krajowym i mniejszych jednostek administracyjnych wpływa korzystnie na zrównoważony rozwój środowiska. Chociaż kontekst jest istotny, badania pokazują, że systemy demokratyczne z reguły w większym stopniu ponoszą odpowiedzialność w stosunku do wyborców i częściej wspierają wolności obywatelskie. Kluczowym wyzwaniem w każdym miejscu jest jednak to,

że nawet w krajach demokratycznych ludzie w największym stopniu narażeni na degradację środowiska są często najgorzej sytuowani i posiadają najmniej władzy (co oznacza, że priorytety polityczne nie odzwierciedlają ich zainteresowań i potrzeb).

Zgromadzono dane potwierdzające, że nierówności w poziomie reprezentatywności władz, szerzone za pośrednictwem instytucji publicznych, wpływają na wyniki osiągnięte w zakresie ochrony środowiska w wielu krajach i kontekstach. Oznacza to, że ubodzy ludzie oraz pozostałe grupy zagrożone wykluczeniem, są w nieproporcjonalny sposób bardziej narażone na skutki degradacji środowiska. Nowa analiza wykonana na potrzeby Raportu na grupie około 100 krajów potwierdza, że większa równość w podziale szeroko definiowanej władzy ma pozytywną korelację z lepszymi wynikami środowiskowymi, w tym z lepszym dostępem do wody, mniejszą degradacją środowiska oraz niższą liczbą zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza wewnątrz i na zewnątrz pomieszczeń oraz brudną wodą, co wskazuje na znaczące pole dla pozytywnej synergii.

Pozytywna synergia – zwycięskie strategie na rzecz środowiska, równości i rozwoju społecznego

Aby sprostac opisany w niniejszym raporcie wyzwaniom, rządy, społeczeństwo obywatelskie, przedstawiciele sektora prywatnego i partnerzy w dziedzinie rozwoju opracowali rozwiązania integrujące zrównoważony rozwój środowiska z równością oraz promujące rozwój społeczny – tak zwane strategie „win-win-win”. Skuteczne rozwiązania muszą być dostosowane do konkretnego kontekstu. Niemniej jednak, niezwykle ważną sprawą jest uwzględnianie doświadczeń lokalnych i narodowych, wykazujących potencjał oraz uznanie wartości podstawowych, możliwych do uniwersalnego zastosowania. Na poziomie lokalnym

kładziemy nacisk na potrzebę stworzenia instytucji włączających; na poziomie krajowym na zastosowanie w szerszej skali sprawdzonych rozwiązań innowacyjnych i reform polityki.

Program polityczny musi zostać zakrojony na bardzo szeroką skalę. Raport nie jest w stanie oddać jego pełnego oblicza, jego wartość dodana polegać będzie na ustaleniu strategii „win-win-win”, która pomoże efektywnie stawić czoła wyzwaniom społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Dziać się tak będzie poprzez zarządzanie kompromisem, a nawet przyjmowanie kompromisu, poprzez rozwiązania dobre nie tylko dla środowiska, ale także w szerszym zakresie dla równości i rozwoju społecznego. By zachęcić do debaty i działania, prezentujemy konkretne przykłady pokazujące, w jaki sposób strategia zakładająca przewyższenie potencjalnych kompromisów oraz identyfikująca pozytywne czynniki synergii działa w praktyce. Poniżej przedstawiamy przykład dostępu do nowoczesnej energii.

Dostęp do nowoczesnej energii

Energia ma kluczowe znaczenie dla rozwoju społecznego, jednak prawie 1,5 mld ludzi na świecie, tj. ponad jedna osoba na pięć, nie posiada dostępu do elektryczności. W przypadku osób ubogich z wielowymiarowego punktu widzenia, niedostatki są znacznie większe – dostępu do energii nie posiada jedna na trzy osoby.

Czy istnieje kompromis pomiędzy zwiększeniem dostaw energii a emisją emisją dwutlenku węgla? Niekoniecznie. Twierdzimy, że relacja ta jest błędnie charakteryzowana. Istnieje wiele obiecujących możliwości zwiększenia dostępu bez konieczności ponoszenia znaczących obciążeń środowiskowych:

- pozasieciowe, zdecentralizowane rozwiązania są technicznie w stanie dostarczyć energię do ubogich gospodarstw domowych i mogą być finansowane oraz realizowane przy

minimalnym stopniu oddziaływania na klimat,

- dostarczenie podstawowych, nowoczesnych usług energetycznych dla całego świata zwiększy emisję dwutlenku węgla jedynie o około 0,8 procenta biorąc pod uwagę już ogłoszone, szeroko zakrojone zobowiązania polityczne.

Globalne dostawy energii osiągnęły punkt krytyczny w 2010 roku, gdy odnawialne źródła energii stanowiły 25 procent globalnej produkcji energii i dostarczały ponad 18 procent globalnej elektryczności. Wyzwaniem jest zwiększenie dostępu do tego typu energii w wystarczającej skali i tempie, tak by umożliwić trwałą poprawę życia ubogich kobiet i mężczyzn.

Zapobieganie degradacji środowiska

Szeroki zakres środków zapobiegających degradacji środowiska obejmuje zagadnienia począwszy od zwiększenia możliwości wyborów reprodukcyjnych aż po promowanie procesu zarządzania lasami przez społeczności oraz odpowiedzialnego reagowania na katastrofy.

Prawa reprodukcyjne, z uwzględnieniem dostępu do położniczej służby zdrowia, stanowią warunek wstępny dla wzmocnienia pozycji kobiet i mogą zapobiegać degradacji środowiska. Podstawowe usprawnienia są realnie możliwe do osiągnięcia. Wiele przykładów świadczy o możliwościach wykorzystania istniejącej infrastruktury zdrowotnej w celu dostarczenia usługi położniczej przy niewielkich dodatkowych kosztach, a także o znaczeniu udziału społeczności w tym procesie. Weźmy na przykład Bangladesz, gdzie wskaźnik dzietności spadł z 6,6 urodzeń na jedną kobietę w 1975 roku do 2,4 w 2009 roku. Rząd skierował pomoc dla potrzebujących oraz dotacje mające na celu zapewnienie łatwiejszego dostępu do środków antykoncepcyjnych, wpływając jednocześnie na normy społeczne poprzez rozmowy z liderami opinii obydwu płci, w tym

przywódcami religijnymi, nauczycielami i organizacjami pozarządowymi.

Proces zarządzania lasami przez społeczność może ograniczyć degradację lokalnego środowiska oraz złagodzić emisję wemisją dwutlenku węgla, jednak doświadczenia pokazują, że grozi także wykluczeniem i upośledzeniem już marginalizowanych grup. By uniknąć takiego ryzyka, podkreślamy znaczenie szerokiego udziału w projektowaniu i wdrażaniu procesu zarządzania lasami, w szczególności w odniesieniu do kobiet, a także zapewnieniu, aby sytuacja ubogich grup oraz osób żyjących z zasobów leśnych nie ulegała pogorszeniu.

Pojawiają się także obiecujące możliwości zmniejszenia niekorzystnego oddziaływania klęsk żywiołowych przez sprawiedliwe i dostosowane do danej sytuacji reagowanie, a także innowacyjne programy ochrony społecznej. Reagowanie na klęski obejmuje opracowanie mapy zagrożeń konkretnej społeczności oraz bardziej sprawiedliwy podział odbudowanych zasobów. Doświadczenia przyspieszają przejście do zdecentralizowanych modeli ograniczania ryzyka. Takie starania mogą wzmocnić lokalne społeczności, szczególnie kobiety, poprzez nacisk na ich udział w procesie planowania i w procesie decyzyjnym. Społeczności mogą dążyć do odbudowywania się w sposób niwelujący istniejące nierówności.

Ponowna analiza naszego modelu rozwoju – potrzeby zmian

Duże różnice pomiędzy ludźmi, grupami i krajami w powiązaniu z ogromnymi i rosnącymi zagrożeniami środowiskowymi stanowią poważne wyzwanie dla polityki. Istnieje jednak powód do optymizmu. Pod wieloma względami dzisiejsza sytuacja na świecie może przyczynić się do postępu w rozwoju społecznym, wykorzystując innowacyjne polityki i inicjatywy pojawiające się w wielu częściach świata. Kolejnym krokiem

w debacie na temat rozwoju jest podjęcie odważnych działań i zadanie sobie istotnych pytań, szczególnie w przeddzień Konferencji ONZ poświęconej zrównoważonemu rozwojowi (Rio+20) i w kontekście tego, co nastąpi po 2015 roku. Niniejszy Raport promuje nową wizję propagowania rozwoju społecznego poprzez powiązanie zrównoważonego rozwoju i równości. Na poziomie lokalnym i krajowym kładziemy nacisk na potrzebę wysunięcia problemu równości społecznych na pierwszy plan polityki oraz programowania, a także na wykorzystanie potencjalnych efektów mnożnikowych wzmocnienia udziału ludności we władzy na arenie prawnopolitycznej. Na poziomie globalnym podkreślamy konieczność poświęcenia większych zasobów na rzecz pilnych zagrożeń środowiskowych, a także zwiększenie równości traktowania i reprezentacji pokrzywdzonych krajów i grup w dostępie do środków finansowych.

Zintegrowanie kwestii dotyczących równości z „zielonymi” politykami gospodarczymi

Podstawowym tematem Raportu jest potrzeba pełnej integracji kwestii dotyczących równości z politykami, które mają wpływ na środowisko. Tradycyjne metody oceny polityk środowiskowych są niewystarczające. Mogą one, na przykład, ujawnić wpływ na ścieżkę przyszłych emisji, ale często nie uwzględniają kwestii dystrybucji. Nawet gdy pod uwagę weźmie się konsekwencje dla różnych grup, z reguły ogranicza się je do dochodów ludności. Znaczenie równości i włączenia zostało już jasno sprecyzowane w „zielonych” politykach gospodarczych. Proponujemy jednak pójść dalej.

Kilka podstawowych zasad może zintegrować szersze kwestie dotyczące równości z decyzjami politycznymi poprzez udział zainteresowanych stron w analizie obejmującej:

- pozadochodowe wymiary dobrobytu przy użyciu takich narzędzi jak wskaźnik MPI,
- bezpośrednie i pośrednie skutki polityki,
- mechanizmy kompensacyjne dla ludzi pokrzywdzonych,
- ryzyko ekstremalnych zjawisk pogodowych, które mogą, chociaż z małym prawdopodobieństwem, okazać się katastroficzne.

Krytyczne znaczenie ma wczesna analiza konsekwencji polityk dystrybucyjnych i środowiskowych.

Czyste i bezpieczne środowisko – prawo, a nie przywilej

Wprowadzenie praw środowiskowych w konstytucjach i przepisach prawa krajowego może okazać się skuteczne, zwłaszcza poprzez uprawnienie obywateli do ochrony tego typu praw. Przynajmniej 120 państw posiada konstytucje uwzględniające normy środowiskowe, a wiele krajów nieposiadających jasno sprecyzowanych praw środowiskowych stosuje ogólne postanowienia konstytucyjne do konkretnych spraw w sposób, który zapewnia korzystanie z fundamentalnego prawa do zdrowego środowiska naturalnego.

Konstytucyjne uznanie równego prawa do zdrowego środowiska promuje sprawiedliwość, nie ograniczając dostępu do niego tylko dla tych, którzy mogą sobie na to pozwolić. Uwzględnienie takiego prawa w systemie prawnym może wpływać na priorytety rządów oraz alokację zasobów.

Uznaniu równego prawa do zdrowego, dobrze funkcjonującego środowiska w systemie prawnym towarzyszy potrzeba stworzenia odpowiednich warunków działania dla instytucji, w tym uczciwego i niezależnego sądownictwa, a także prawo do informacji ze strony rządów i przedsiębiorstw. Także społeczność międzynarodowa w coraz większym stopniu uznaje prawo do informacji o ochronie środowiska.

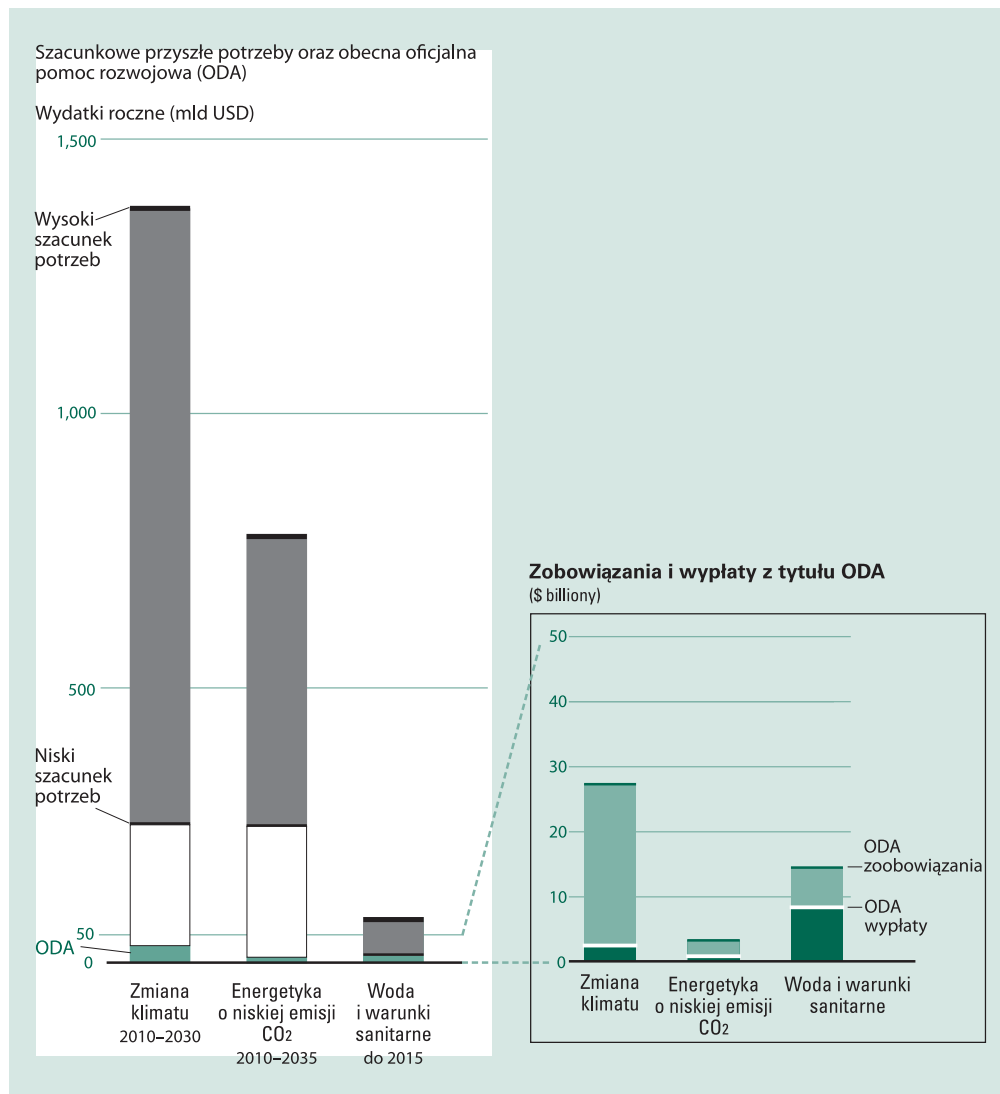
Uczestnictwo i odpowiedzialność

Dla rozwoju człowieka zasadnicze znaczenie ma swoboda decydowania, która – jak opisano w zeszłorocznym Raporcie o Rozwoju Społecznym – posiada zarówno wartość samą w sobie, jak i wartość instrumentalną. Podstawowe dysproporcje w reprezentatywności władz przekładają się na znaczne różnice w wynikach środowiskowych. Jednocześnie większe uprawnienia mogą również prowadzić do pozytywnych rezultatów środowiskowych. Demokracja jest istotna, jednak podstawą rozwoju w tym zakresie jest istnienie instytucji krajowych, które mają charakter inkluzywny i są odpowiedzialne wobec swoich obywateli, a zwłaszcza mniej uprzywilejowanych grup, w tym kobiet. Dzięki takim instytucjom możliwe będzie zapewnienie powszechnego dostępu do informacji i stworzenie warunków do powstania społeczeństwa obywatelskiego.

Przesłanką równego uczestnictwa jest otwarta, przejrzysta oraz globalna debata. W praktyce istnieją jednak bariery dla efektywnego udziału w niej wszystkich grup. Pomimo postępujących pozytywnych zmian, konieczne są dalsze starania, by wzmocnić możliwości aktywniejszego udziału niektórych tradycyjnie wykluczonych grup, takich jak ludność autochtoniczna. Coraz częściej dane wskazują na wagę wzrostu udziału kobiet, ale także na powiązane z nim bardziej trwałe korzyści.

Zmiana jest bardziej prawdopodobna tam, gdzie rządy reagują na powszechne obawy. Środowisko, w którym społeczeństwo obywatelskie dobrze się rozwija, buduje poczucie odpowiedzialności na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym. Z kolei wolność prasy ma zasadnicze znaczenie w procesie podnoszenia świadomości i umożliwienia uczestnictwa opinii publicznej.

Oficjalna pomoc rozwojowa jest znacznie niższa od istniejących potrzeb.

Źródło: Międzynarodowa Agencja Energii, 2010, World Energy Outlook, Paryż; Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju; Woda ONZ, 2010, Global Annual Assessment of Sanitation and Drinking-Water: Targeting Resources for Better Results, Genewa; Światowa Organizacja Zdrowia; Departament Spraw Gospodarczych i Społecznych w ONZ, 2010, Promoting Development, Saving the Planet,

Finansowanie inwestycji – gdzie jesteśmy?

Debaty dotyczące zrównoważonego rozwoju poruszają podstawowe kwestie kosztów i finansowania, z uwzględnieniem tego, kto powinien finansować, co i jak. Zasady dotyczące sprawiedliwości obejmują postulat zwiększenia transferów zasobów na rzecz ubogich krajów by zapewnić równy dostęp do wody i energii, a także zapłaty za dostosowanie do zmian klimatycznych i łagodzenie ich skutków.

Z naszej analizy finansowej wynikają cztery istotne przesłania:

- potrzeby inwestycyjne są ogromne, ale nie przekraczają aktualnych nakładów na pozostałe sektory, takie jak siły zbrojne. Szacunkowe roczne inwestycje mające na celu zapewnienie powszechnego dostępu do nowoczesnych źródeł energii są mniejsze niż jedna ósma rocznych dotacji do paliw kopalnych,
- zaangażowanie sektora publicznego jest niezmiernie ważne (hojność niektórych publicznych darczyńców

Przy minimalnej stawce oraz bez dodatkowych kosztów administracyjnych podatek od transakcji walutowych może przynieść roczne przychody w wysokości 40 miliardów USD. Niewiele innych rozwiązań mogłoby spełnić nowe i dodatkowe zapotrzebowanie na środki finansowe, na które zwraca się uwagę w debatach międzynarodowych.

wyróżnia się wśród pozostałych), jednak to sektor prywatny jest podstawowym i decydującym źródłem finansowania. Działania publiczne mogą być katalizatorem prywatnych inwestycji, kładąc nacisk na konieczność zwiększenia środków publicznych oraz wsparcia pozytywnego klimatu inwestycyjnego i lokalnych możliwości,

- ograniczenia w dostępie do informacji utrudniają monitorowanie wydatków sektora prywatnego i krajowego sektora publicznego na zrównoważony rozwój środowiska. Dostępne informacje pozwalają jedynie na zbadanie przepływów oficjalnej pomocy rozwojowej,
- struktura finansowania jest złożona i podzielona, co ogranicza jej skuteczność i utrudnia monitorowanie wydatków. Należy skorzystać z zasad związanych z efektywnością pomocy przyjętych w Paryżu i Akrze.

Chociaż informacje dotyczące potrzeb, zobowiązań i wypłat są nieregularne, a ich rozmiary niepewne, mamy jasny obraz. Przepaść pomiędzy wydatkami na oficjalną pomoc rozwojową a niezbędnymi inwestycjami związanymi ze skutkami zmian klimatycznych, energetyką niskowęglową oraz wodą i warunkami sanitarnymi jest ogromna – nawet większa niż przepaść pomiędzy zobowiązaniami a potrzebami inwestycyjnymi (Wykres 8). Wydatki na źródła energii o niskiej emisji CO₂ stanowią jedynie 1,6 procent dolnej granicy szacunkowych potrzeb. Z kolei wydatki na przystosowanie do zmian klimatycznych i łagodzenie ich skutków stanowią około 11 procent dolnej granicy szacunkowych potrzeb. W przypadku wody i warunków sanitarnych wydatki są jeszcze niższe, a zobowiązania dotyczące oficjalnej pomocy rozwojowej są bliskie szacunkowym kosztom.

Zamknięcie luki finansowej – podatek od transakcji walutowych – od dobrego pomysłu do praktycznej polityki

Lukę finansową potrzebną do wyrównania opisanych w Raporcie nierówności i sprostania wyzwaniom można by wypełnić korzystając z innowacyjnych rozwiązań. Jedną z podstawowych propozycji jest opodatkowanie transakcji walutowych. Jak argumentowano w Raporcie o Rozwoju Społecznym 1994, koncepcja ta jest coraz częściej przyjmowana jako jedno z praktycznych rozwiązań polityki. Ostatni kryzys finansowy ożywił zainteresowanie propozycją, podkreślając jej znaczenie i aktualność.

Obecna infrastruktura rozliczeń walutowych jest bardziej zorganizowana, scentralizowana i ujednoliconą, więc jest to moment na ponowną refleksję nad możliwościami wprowadzenia tego podatku. Jego implementację popierają prominentne grupy takie jak Wiodąca Grupa Innowacyjnego Finansowania zrzeszająca 64 kraje, w tym między innymi Chiny, Francję, Niemcy, Japonię i Wielką Brytanię. Z kolei Grupa Doradców Narodów Zjednoczonych ds. Finansowania Działań w Związku ze Zmianą Klimatu zaproponowała ostatnio, aby 25-50 procent przychodów z wyżej wspomnianego podatku skierować na dostosowania do zmian klimatycznych i złagodzenie ich skutków w krajach rozwijających się.

Nasza aktualna analiza pokazuje, że przy minimalnej stopie (0,005 procenta) oraz bez żadnych dodatkowych kosztów administracyjnych, podatek od transakcji walutowych mógłby przynieść dodatkowe roczne przychody w wysokości około 40 mld USD. Przy ogromnej skali zapotrzebowania żadna inna propozycja nie mogłoby spełnić nowych, dodatkowych potrzeb finansowych definiowanych w debatach międzynarodowych. Powszechny podatek od transakcji finansowych ma także większy potencjał dochodowy. Większość z państw G-20 już wprowadziła podatek od transakcji

finansowych, a Międzynarodowy Fundusz Walutowy potwierdził administracyjną możliwość wprowadzenia go na szerszą skalę. Jedną z wersji podatku jest obciążenie w wysokości 0,05 procenta krajowych i międzynarodowych transakcji finansowych, co mogłoby przynieść około 600–700 mld USD.

Zainteresowanie wzbudziło także spieniężenie części nadwyżki MFW z tytułu specjalnych praw ciągnięcia. Takie rozwiązanie pozwoliłoby uzyskać do 75 mld USD niewielkim kosztem lub bez kosztów budżetowych dla rządów uczestniczących w tej akcji. Specjalne prawa ciągnięcia mogą także pełnić funkcję pieniężnego instrumentu przywracającego równowagę; na takie środki zapotrzebowania można spodziewać się ze strony wylaniających się gospodarek rynkowych, które pragną zdywersyfikować posiadane rezerwy.

Reformy na rzecz zwiększenia równości i wzmocnienia głosu społeczeństw

Wypełnienie przepaści, jaka dzieli decydentów i negocjatorów od obywateli najbardziej narażonych na skutki degradacji środowiska, wymaga rozwiązania problemu odpowiedzialności w globalnym procesie zarządzania środowiskiem. Mimo że samo rozliczanie i pociąganie do odpowiedzialności nie wystarczy, ma jednak fundamentalne znaczenie dla budowania społecznie i środowiskowo efektywnego systemu globalnego zarządzania na rzecz ludności.

Wzywamy do wprowadzenia rozwiązań, które zwiększą równość i wzmocnią głos społeczny w debacie o dostępie do środków finansowych skierowanych na wsparcie wysiłków związanych ze zwalczaniem degradacji środowiska.

Prywatne źródła finansowania mają decydujące znaczenie. Są one jednak obciążone ryzykiem. Większość zasobów finansowych w sektorze energetycznym pochodzi z rąk prywatnych, tym samym na wzorce ich przepływów wpływają dostrzegane przez inwestora większe

zagrożenia i niższe zwroty w niektórych regionach świata, co wpływa na jego decyzję o podjęciu inwestycji. Bez zreformowania systemu dostęp do finansowania pozostanie nierówno rozłożony pomiędzy kraje, co będzie realnie pogłębiać istniejące nierówności. Zwraca to uwagę na konieczność zapewnienia, aby strumienie inwestycji publicznych były sprawiedliwie kierowane i pomagały stwarzać warunki przyciągające przyszłe środki prywatne.

Implikacje są jasne – konieczne jest stosowanie zasad sprawiedliwości, by pokierować międzynarodowymi przepływami finansowymi i zachęcić do tego typu inwestycji podmioty prywatne. Konieczne jest wsparcie procesu budowania instytucji, tak aby kraje rozwijające się mogły określić odpowiednie zasady polityki i inicjatywy. Powiązane mechanizmy zarządzania międzynarodowymi publicznymi środkami finansowymi muszą umożliwiać zabieranie głosu oraz społeczną odpowiedzialność.

Wszystkie prawdziwie transformacyjne starania w celu spowolnienia lub zatrzymania zmian klimatycznych wymagać będą powiązania zasobów krajowych i międzynarodowych, prywatnych i publicznych, bezzwrotnych i kredytowych. Aby ułatwić zarówno sprawiedliwy dostęp, jak i skuteczne wykorzystanie międzynarodowych strumieni środków finansowych, Raport zachęca, by upoważnić zainteresowane strony w kraju do łączenia na szczeblu krajowym środków przeznaczonych na działania związane ze skutkami zmian klimatycznych. Narodowe fundusze klimatyczne mogą ułatwić operacyjne łączenie i monitorowanie zasobów krajowych i międzynarodowych, prywatnych i państwowych oraz bezzwrotnych i kredytowych. Ułatwi to realizację zasady odpowiedzialności i powstawanie pozytywnych efektów dystrybucji.

Idąc krok dalej, Raport kładzie nacisk na cztery krajowe zestawy narzędzi:

Wszystkie prawdziwie transformacyjne starania na rzecz spowolnienia lub zatrzymania zmian klimatycznych wymagać będą powiązania zasobów krajowych i międzynarodowych, prywatnych i publicznych, bezzwrotnych i kredytowych.

- *niskoemisyjne strategie odporne na zmiany klimatyczne* – uzgodnienie celów rozwoju społecznego, sprawiedliwości i zmiany klimatu,
- *partnerstwo publiczno-prawne* – celem katalizowania kapitału pochodzącego od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych,
- *ułatwienia w zakresie strumieni transakcji dotyczących klimatu* – wprowadzenie zasad równości dostępu do przepływów międzynarodowych środków publicznych,
- *skoordynowane wdrożenie i monitorowanie systemów sprawozdawczości i weryfikacji* – osiągnięcie długoterminowych skutecznych rezultatów oraz zapewnienie odpowiedzialności wobec lokalnych społeczności i partnerów.

W końcu, opowiadamy się za znaną Globalną Inicjatywą Powszechnego Dostępu do Energii, promując świadomość oraz wsparcie na rzecz rozwoju czystej energii

na poziomie krajowym. Inicjatywa taka może aktywować starania, by przejść od stopniowych zmian do zasadniczych transformacji.

* * *

Raport rzuca światło na powiązania pomiędzy zrównoważonym rozwojem a równością oraz pokazuje, w jaki sposób rozwój społeczny może stać się bardziej zrównoważony i bardziej sprawiedliwy. Raport pokazuje, jak degradacja środowiska szkodzi ubogim i bezbronnyim grupom bardziej niż innym. Proponowany przez nas plan działania dąży do niwelacji nierównowagi, określa ramy strategii rozwiązywania bieżących problemów środowiskowych w sposób promujący równość i rozwój społeczny. Pokazujemy także praktyczne sposoby łącznego propagowania tych wzajemnie uzupełniających się celów, zwiększając możliwości wyboru i jednocześnie chroniąc nasze środowisko.

Ranking wskaźnika HDI za 2011 rok i zmiana w rankingu w porównaniu do 2010 roku

Ranking wskaźnika HDI za 2011 rok i zmiana w rankingu w porównaniu do 2010 roku

Afganistan	172	Haiti	158 ↑ 1	Palau	49
Albania	70 ↑ 1	Hiszpania	23	Panama	58 ↑ 1
Algieria	96	Holandia	3	Papua Nowa Gwinea	153 ↓ -1
Andora	32	Honduras	121 ↓ -1	Paragwaj	107
Angola	148	Hong Kong, Chiny (SAR)	13 ↑ 1	Peru	80 ↑ 1
Antigua i Barbuda	60 ↑ 1	Indie	134	Polska	39
Arabia Saudyjska	56 ↑ 2	Indonezja	124 ↑ 1	Portugalia	41 ↓ -1
Argentyna	45 ↑ 1	Islamska Republika Iranu	88 ↓ -1	Republika Środkowoafrykańska	179
Armenia	86	Islandia	14 ↓ -1	Republika Korei	15
Australia	2	Irak	132	Republika Południowej Afryki	123 ↑ 1
Austria	19	Irlandia	7	Republika Vanuatu	125 ↓ -2
Azerbejdżan	91	Izrael	17	Republika Zielonego Przylądka	133
Bahamy	53	Jamajka	79 ↓ -1	Rumunia	50
Bahrajn	42	Japonia	12	Rwanda	166
Bangladesz	146	Jemen	154	Saint Kitts i Nevis	72
Barbados	47	Jordania	95 ↓ -1	Saint Lucia	82
Białoruś	65	Kambodża	139 ↑ 2	Saint Vincent i Grenady	85 ↓ -1
Birma	149 ↑ 1	Kamerun	150 ↑ 1	Salwador	105
Belgia	18	Kanada	6	Samoa	99
Belize	93 ↓ -1	Katar	37	Senegal	155
Benin	167	Kolumbia	87 ↑ 1	Serbia	59 ↑ 1
Bhutan	141 ↓ -1	Komory	163	Seszele	52
Boliwia	108	Kongo	137	Sierra Leone	180
Bośnia i Hercegowina	74	Kostaryka	69 ↓ -1	Singapur	26
Botswana	118 ↓ -1	Kazachstan	68 ↑ 1	Słowacja	35
Brazylia	84 ↑ 1	Kenia	143 ↑ 1	Słowenia	21
Brunei Darussalam	33	Kirgistan	126	Sri Lanka	97 ↑ 1
Bulgaria	55 ↓ 1	Kiribati	122	Stany Zjednoczone	4
Burkina Faso	181	Kuba	51	Sudan	169
Burundi	185	Kuwejt	63 ↓ -1	Surinam	104
Była Jugosłowiańska Republika Macedonii	78 ↓ -2	Laos	138 ↑ 1	Suazi	140 ↓ -2
Chile	44	Lesoto	160	Szwajcaria	11
Chiny	101	Liban	71 ↓ -1	Szwecja	10
Chorwacja	46 ↓ -1	Liberia	182 ↑ 1	Syryjska Republika Arabska	119 ↓ -1
Cypr	31	Libia	64 ↓ -10	Tadżykistan	127
Czad	183 ↓ -1	Liechtenstein	8	Tanzania	152 ↑ 1
Czechy	27	Litwa	40 ↑ 1	Tajlandia	103
Czarnogóra	54 ↑ 1	Luksemburg	25	Timor Wschodni	147
Dania	16	Łotwa	43	Togo	162
Demokratyczna Republika Konga	187	Madagaskar	151 ↓ -2	Tonga	90
Dominika	81 ↓ -1	Malawi	171	Trynidad i Tobago	62 ↑ 1
Dominikana	98 ↑ 2	Malezja	61 ↑ 3	Tunezja	94 ↓ -1
Dżibuti	165 ↓ -1	Malediwy	109	Turcja	92 ↑ 3
Egipt	113 ↓ -1	Mali	175	Turkmenistan	102
Ekwador	83	Malta	36	Uganda	161
Erytrea	177	Maroko	130	Ukraina	76 ↑ 3
Estonia	34	Mauretania	159 ↓ -1	Węgry	38
Etiopia	174	Mauritius	77	Wielka Brytania	28
Federacja Rosyjska	66	Meksyk	57	Włochy	24
Fidżi	100 ↓ -3	Mikronezja	116	Wybrzeże Kości Słoniowej	170
Filipiny	112 ↑ 1	Mołdawia	111	Wyspy Salomona	142
Finlandia	22	Mongolia	110	Wyspy Świętego Tomasza i Książęca	144 ↓ -1
Francja	20	Mozambik	184	Urugwaj	48
Gabon	106	Namibia	120 ↑ 1	Uzbekistan	115
Gambia	168	Nepal	157 ↓ -1	Wenezuela	73
Ghana	135 ↑ 1	Niemcy	9	Wietnam	128
Grecja	29	Nikaragua	129	Zambia	164 ↑ 1
Grenada	67	Niger	186	Zimbabwe	173
Gruzja	75	Nigeria	156 ↑ 1	Zjednoczone Emiraty Arabskie	30
Gujana	117 ↑ 2	Norwegia	1		
Gwatemala	131	Nowa Zelandia	5		
Gwinea	178	Okupowane Terytoria Palestyńskie	114		
Gwinea Bissau	176	Oman	89		
Gwinea Równikowa	136 ↓ -1	Pakistan	145		

UWAGA: Strzałki wskazują na spadek lub wzrost pozycji w rankingu w latach 2010–2011, mierzony według stałych czynników i metodologii. Puste pole wskazuje na brak zmiany pozycji.

Wskaźniki rozwoju społecznego

Pozycja wg HDI	Wskaźnik HDI uwzględniający nierówność	Wskaźnik nierówności HDI		Wskaźnik nierówności płci		Wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa	
	Wartość	Wartość	Pozycja	Wartość	Pozycja		
BARDZO WYSOKI ROZWÓJ SPOŁECZNY							
1	Norwegia	0.943	0.890	1	0.075	6	..
2	Australia	0.929	0.856	2	0.136	18	..
3	Holandia	0.910	0.846	4	0.052	2	..
4	Stany Zjednoczone	0.910	0.771	23	0.299	47	..
5	Nowa Zelandia	0.908	0.195	32	..
6	Kanada	0.908	0.829	12	0.140	20	..
7	Irlandia	0.908	0.843	6	0.203	33	..
8	Liechtenstein	0.905
9	Niemcy	0.905	0.842	7	0.085	7	..
10	Szwecja	0.904	0.851	3	0.049	1	..
11	Szwajcaria	0.903	0.840	9	0.067	4	..
12	Japonia	0.901	0.123	14	..
13	Hong Kong, ChinyHongkong)	0.898
14	Islandia	0.898	0.845	5	0.099	9	..
15	Republika Korei (Korea Południowa)	0.897	0.749	28	0.111	11	..
16	Dania	0.895	0.842	8	0.060	3	..
17	Izrael	0.888	0.779	21	0.145	22	..
18	Belgia	0.886	0.819	15	0.114	12	..
19	Austria	0.885	0.820	14	0.131	16	..
20	Francja	0.884	0.804	16	0.106	10	..
21	Słowenia	0.884	0.837	10	0.175	28	0.000
22	Finlandia	0.882	0.833	11	0.075	5	..
23	Hiszpania	0.878	0.799	17	0.117	13	..
24	Włochy	0.874	0.779	22	0.124	15	..
25	Luksemburg	0.867	0.799	18	0.169	26	..
26	Singapur	0.866	0.086	8	..
27	Czechy	0.865	0.821	13	0.136	17	0.010
28	Wielka Brytania	0.863	0.791	19	0.209	34	..
29	Grecja	0.861	0.756	26	0.162	24	..
30	Zjednoczone Emiraty Arabskie	0.846	0.234	38	0.002
31	Cypr	0.840	0.755	27	0.141	21	..
32	Andora	0.838
33	Brunei Darussalam (Brunei)	0.838
34	Estonia	0.835	0.769	24	0.194	30	0.026
35	Słowacja	0.834	0.787	20	0.194	31	0.000
36	Malta	0.832	0.272	42	..
37	Katar	0.831	0.549	111	..
38	Węgry	0.816	0.759	25	0.237	39	0.016
39	Polska	0.813	0.734	29	0.164	25	..
40	Litwa	0.810	0.730	30	0.192	29	..
41	Portugalia	0.809	0.726	31	0.140	19	..
42	Bahrajn	0.806	0.288	44	..
43	Łotwa	0.805	0.717	33	0.216	36	0.006
44	Chile	0.805	0.652	44	0.374	68	..
45	Argentyna	0.797	0.641	47	0.372	67	0.011
46	Chorwacja	0.796	0.675	38	0.170	27	0.016
47	Barbados	0.793	0.364	65	..
WYSOKI ROZWÓJ SPOŁECZNY							
48	Urugwaj	0.783	0.654	43	0.352	62	0.006
49	Palau	0.782
50	Rumunia	0.781	0.683	36	0.333	55	..
51	Kuba	0.776	0.337	58	..
52	Seszele	0.773
53	Bahamy	0.771	0.658	41	0.332	54	..
54	Czarnogóra	0.771	0.718	32	0.006
55	Bułgaria	0.771	0.683	37	0.245	40	..
56	Arabia Saudyjska	0.770	0.646	135	..
57	Meksyk	0.770	0.589	56	0.448	79	0.015
58	Panama	0.768	0.579	57	0.492	95	..
59	Serbia	0.766	0.694	34	0.003
60	Antigua i Barbuda	0.764
61	Malezja	0.761	0.286	43	..
62	Trynidad i Tobago	0.760	0.644	46	0.331	53	0.020

Pozycja wg HDI	Wskaźnik HDI uwzględniający nierówność		Wskaźnik nierówności HDI		Wskaźnik nierówności płci		Wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa
	Wartość	Wartość	Pozycja	Wartość	Pozycja		
63	Kuwejt	0.760	0.229	37	..
64	Libia	0.760	0.314	51	..
65	Białoruś	0.756	0.693	35	0.000
66	Rosja	0.755	0.670	39	0.338	59	0.005
67	Grenada	0.748
68	Kazachstan	0.745	0.656	42	0.334	56	0.002
69	Kostaryka	0.744	0.591	55	0.361	64	..
70	Albania	0.739	0.637	49	0.271	41	0.005
71	Liban	0.739	0.570	59	0.440	76	..
72	Saint Kitts i Nevis	0.735
73	Wenezuela	0.735	0.540	67	0.447	78	..
74	Bośnia i Hercegowina	0.733	0.649	45	0.003
75	Gruzja	0.733	0.630	51	0.418	73	0.003
76	Ukraina	0.729	0.662	40	0.335	57	0.008
77	Mauritius	0.728	0.631	50	0.353	63	..
78	Macedonia	0.728	0.609	54	0.151	23	0.008
79	Jamajka	0.727	0.610	53	0.450	81	..
80	Peru	0.725	0.557	63	0.415	72	0.086
81	Dominikana	0.724
82	Saint Lucia	0.723
83	Ekwador	0.720	0.535	69	0.469	85	0.009
84	Brazylia	0.718	0.519	73	0.449	80	0.011
85	Saint Vincent i Grenadyny	0.717
86	Armenia	0.716	0.639	48	0.343	60	0.004
87	Kolumbia	0.710	0.479	86	0.482	91	0.022
88	Iran	0.707	0.485	92	..
89	Oman	0.705	0.309	49	..
90	Tonga	0.704
91	Azerbejdżan	0.700	0.620	52	0.314	50	0.021
92	Turcja	0.699	0.542	66	0.443	77	0.028
93	Belize	0.699	0.493	97	0.024
94	Tunezja	0.698	0.523	72	0.293	45	0.010
ŚREDNI ROZWÓJ SPOŁECZNY							
95	Jordania	0.698	0.565	61	0.456	83	0.008
96	Algieria	0.698	0.412	71	..
97	Sri Lanka	0.691	0.579	58	0.419	74	0.021
98	Dominikana	0.689	0.510	77	0.480	90	0.018
99	Samoa	0.688
100	Fidzi	0.688
101	Chiny	0.687	0.534	70	0.209	35	0.056
102	Turkmenistan	0.686
103	Tajlandia	0.682	0.537	68	0.382	69	0.006
104	Surinam	0.680	0.518	74	0.039
105	Salwador	0.674	0.495	83	0.487	93	..
106	Gabon	0.674	0.543	65	0.509	103	0.161
107	Paragwaj	0.665	0.505	78	0.476	87	0.064
108	Boliwia	0.663	0.437	87	0.476	88	0.089
109	Malediwy	0.661	0.495	82	0.320	52	0.018
110	Mongolia	0.653	0.563	62	0.410	70	0.065
111	Mołdawia	0.649	0.569	60	0.298	46	0.007
112	Filipiny	0.644	0.516	75	0.427	75	0.064
113	Egipt	0.644	0.489	85	0.024
114	Okupowane Terytorium Palestyny (Palestyna)	0.641	0.005
115	Uzbekistan	0.641	0.544	64	0.008
116	Mikronezja	0.636	0.390	94
117	Gujana	0.633	0.492	84	0.511	106	0.053
118	Botswana	0.633	0.507	102	..
119	Syryjska Republika Arabska (Syria)	0.632	0.503	80	0.474	86	0.021
120	Namibia	0.625	0.353	99	0.466	84	0.187
121	Honduras	0.625	0.427	89	0.511	105	0.159
122	Kiribati	0.624
123	RPA	0.619	0.490	94	0.057
124	Indonezja	0.617	0.504	79	0.505	100	0.095
125	Republika Vanuatu (Vanuatu)	0.617	0.129

Wskaźniki rozwoju społecznego

Pozycja wg HDI	Wskaźnik HDI uwzględniający nierówność	Wskaźnik nierówności HDI		Wskaźnik nierówności płci		Wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa	
	Wartość	Wartość	Pozycja	Wartość	Pozycja		
126	Kirgistan	0.615	0.526	71	0.370	66	0.019
127	Tadżykistan	0.607	0.500	81	0.347	61	0.068
128	Wietnam	0.593	0.510	76	0.305	48	0.084
129	Nikaragua	0.589	0.427	88	0.506	101	0.128
130	Maroko	0.582	0.409	90	0.510	104	0.048
131	Gwatemala	0.574	0.393	92	0.542	109	0.127
132	Irak	0.573	0.579	117	0.059
133	Republika Zielonego Przylądka	0.568
134	Indie	0.547	0.392	93	0.617	129	0.283
135	Ghana	0.541	0.367	96	0.598	122	0.144
136	Gwinea Równikowa	0.537
137	Kongo	0.533	0.367	97	0.628	132	0.208
138	Laos	0.524	0.405	91	0.513	107	0.267
139	Kambodża	0.523	0.380	95	0.500	99	0.251
140	Suazi	0.522	0.338	103	0.546	110	0.184
141	Bhutan	0.522	0.495	98	0.119
NISKI ROZWÓJ SPOŁECZNY							
142	Wyspy Salomona	0.510
143	Kenia	0.509	0.338	102	0.627	130	0.229
144	Wyspy Świętego Tomasza i Książęca	0.509	0.348	100	0.154
145	Pakistan	0.504	0.346	101	0.573	115	0.264
146	Bangladesz	0.500	0.363	98	0.550	112	0.292
147	Timor Wschodni	0.495	0.332	105	0.360
148	Angola	0.486	0.452
149	Birma	0.483	0.492	96	0.154
150	Kamerun	0.482	0.321	107	0.639	134	0.287
151	Madagaskar	0.480	0.332	104	0.357
152	Tanzania	0.466	0.332	106	0.590	119	0.367
153	Papua-Nowa Gwinea	0.466	0.674	140	..
154	Jemen	0.462	0.312	108	0.769	146	0.283
155	Senegal	0.459	0.304	109	0.566	114	0.384
156	Nigeria	0.459	0.278	116	0.310
157	Nepal	0.458	0.301	111	0.558	113	0.350
158	Haiti	0.454	0.271	121	0.599	123	0.299
159	Mauretania	0.453	0.298	112	0.605	126	0.352
160	Lesotho	0.450	0.288	115	0.532	108	0.156
161	Uganda	0.446	0.296	113	0.577	116	0.367
162	Togo	0.435	0.289	114	0.602	124	0.284
163	Komory	0.433	0.408
164	Zambia	0.430	0.303	110	0.627	131	0.328
165	Dżibuti	0.430	0.275	118	0.139
166	Rwanda	0.429	0.276	117	0.453	82	0.426
167	Benin	0.427	0.274	119	0.634	133	0.412
168	Gambia	0.420	0.610	127	0.324
169	Sudan	0.408	0.611	128	..
170	Wybrzeże Kości Słoniowej	0.400	0.246	124	0.655	136	0.353
171	Malawi	0.400	0.272	120	0.594	120	0.381
172	Afganistan	0.398	0.707	141	..
173	Zimbabwe	0.376	0.268	122	0.583	118	0.180
174	Etiopia	0.363	0.247	123	0.562
175	Mali	0.359	0.712	143	0.558
176	Gwinea Bissau	0.353	0.207	129
177	Erytrea	0.349
178	Gwinea	0.344	0.211	128	0.506
179	Republika Środkowoafrykańska	0.343	0.204	130	0.669	138	0.512
180	Sierra Leone	0.336	0.196	131	0.662	137	0.439
181	Burkina Faso	0.331	0.215	126	0.596	121	0.536
182	Liberia	0.329	0.213	127	0.671	139	0.485
183	Czad	0.328	0.196	132	0.735	145	0.344
184	Mozambik	0.322	0.229	125	0.602	125	0.512
185	Burundi	0.316	0.478	89	0.530
186	Niger	0.295	0.195	133	0.724	144	0.642
187	Kongo	0.286	0.172	134	0.710	142	0.393

Pozycja wg HDI	Wskaźnik HDI uwzględniający nierówność		Wskaźnik nierówności HDI		Wskaźnik nierówności płci		Wskaźnik wielowymiarowego ubóstwa
	Wartość		Wartość	Pozycja	Wartość	Pozycja	
INNE KRAJE I TERYTORIA							
Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna
Wyspy Marshalla
Monako
Nauru
San Marino
Somalia	0.514
Tuvalu
Grupy HDI							
Bardzo wysoki rozwój społeczny	0.889		0.787	—	0.224	—	—
Wysoki rozwój społeczny	0.741		0.590	—	0.409	—	—
Średni rozwój społeczny	0.630		0.480	—	0.475	—	—
Niski rozwój społeczny	0.456		0.304	—	0.606	—	—
Regiony							
Państwa arabskie	0.641		0.472	—	0.563	—	—
Wschodnia Azja i państwa basenu Oceanu	0.671		0.528	—	..	—	—
Europa i Środkowa Azja	0.751		0.655	—	0.311	—	—
Ameryka Łacińska i Karaiby	0.731		0.540	—	0.445	—	—
Południowa Azja	0.548		0.393	—	0.601	—	—
Afryka Subsaharyjska	0.463		0.303	—	0.610	—	—
Najstabilniej rozwinięte kraje	0.439		0.296	—	0.594	—	—
Małe rozwijające się państwa wyspiarskie	0.640		0.458	—	..	—	—
Świat	0.682		0.525	—	0.492	—	—

UWAGI

Kompletne uwagi i źródła danych przedstawionych w powyższej tabeli przedstawiono w Aneksie statystycznym do pełnego Raportu. Klasyfikacja krajów oparta jest na kwartylach HDI. Kraj umieszczono w grupie o bardzo wysokim wskaźniku HDI, jeżeli jego HDI mieści się w górnym kwartyle, w grupie o wysokim wskaźniku HDI, jeżeli jego HDI mieści się w przedziale 51–75 percentyli, w grupie o średnim wskaźniku HDI, jeżeli jego HDI mieści się w zakresie 26–50 percentyli oraz w grupie o niskim wskaźniku HDI, jeżeli jego HDI odpowiada dolnemu kwartylowi. W poprzednich raportach stosowano raczej progi bezwzględne niż względne. Wskaźniki wykorzystują dane z różnych lat. Patrz: odpowiednie tabele w głównym raporcie dostępne na stronie <http://hdr.undp.org>.

Notatki

Globalne, regionalne i krajowe raporty o rozwoju społecznym

Roczne globalne *Raporty o Rozwoju Społecznym* są publikowane przez UNDP od 1990 roku, jako intelektualnie niezależna i empirycznie uzasadniona analiza kwestii, tendencji, postępów i polityk dotyczących rozwoju. Zasoby związane z Raportem za 2011 rok, a także wcześniejsze raporty o rozwoju społecznym dostępne są bez dodatkowych opłat na stronie hdr.undp.org, gdzie opublikowano pełne teksty i podsumowania w najważniejszych językach ONZ, podsumowania konsultacji i dyskusji sieciowych, serię dokumentów badawczych o rozwoju społecznym, a także biuletyny informacyjne dotyczące raportów o rozwoju społecznym i pozostałe ogólnodostępne materiały informacyjne. Na tej samej stronie przedstawiono także wskaźniki statystyczne, inne narzędzia danych, interaktywne mapy, karty informacyjne poszczególnych krajów oraz dodatkowe informacje związane z raportami o rozwoju społecznym.

Regionalne *Raporty o Rozwoju Społecznym*. W ciągu ostatnich dwudziestu lat przy wsparciu regionalnych biur UNDP opracowano ponad 40 autonomicznych regionalnych raportów o rozwoju społecznym. Zawierając często prowokacyjne analizy i argumenty dotyczące polityki, raporty te badały takie krytyczne kwestie, jak wolności obywatelskie oraz prawa kobiet w państwach arabskich, korupcja w Azji i państwach basenu Oceanu Spokojnego, traktowanie Romów i pozostałych mniejszości w Europie Środkowej, a także nierówny rozkład bogactwa w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach.

Krajowe *Raporty o Rozwoju Społecznym*. Od momentu wydania pierwszego krajowego raportu o rozwoju społecznym w 1992 roku, tego typu raporty opracowywane są w 140 krajach przez lokalne zespoły edytorskie przy wsparciu UNDP. Raporty te (do tej pory opublikowano ich ponad 650) pozwalają spojrzeć na rozwój społeczny z perspektywy problemów polityki krajowej poprzez lokalnie organizowane konsultacje i badania. Krajowe raporty o rozwoju społecznym często koncentrują się na problemach płci, etniczności lub podziałów pomiędzy terenami wiejskimi i miejskimi, aby pomóc zidentyfikować nierówności, zmierzyć postępy i wykryć oznaki wczesnego ostrzegania o potencjalnych konfliktach. Ponieważ raporty te oparte są na krajowych potrzebach i perspektywach, wiele z nich ma znaczący wpływ na krajowe polityki, w tym strategie realizacji Milenijnych Celów Rozwoju oraz pozostałych priorytetów z zakresu rozwoju społecznego.

Więcej informacji na temat krajowych i regionalnych raportów o rozwoju społecznym, z uwzględnieniem powiązanych materiałów szkoleniowych i referencyjnych, dostępnych jest na stronie hdr.undp.org/en/nhdr/.

Raporty o rozwoju społecznym w latach 1990–2010

- 1990 Koncepcja i pomiar rozwoju społecznego
- 1991 Finansowanie rozwoju społecznego
- 1992 Globalne wymiary rozwoju społecznego
- 1993 Udział narodów
- 1994 Nowe wymiary bezpieczeństwa społecznego
- 1995 Płeć a rozwój społeczny
- 1996 Rozwój gospodarczy a rozwój społeczny
- 1997 Rozwój społeczny w celu wykorzenia ubóstwa
- 1998 Konsumpcja a rozwój społeczny
- 1999 Globalizacja z ludzką twarzą
- 2000 Prawa człowieka a rozwój społeczny
- 2001 Wprowadzanie nowych technologii na rzecz rozwoju społecznego
- 2002 Ugruntowanie demokracji w podzielonym świecie
- 2003 Milenijne Cele Rozwoju: porozumienie między narodami na rzecz walki z ubóstwem
- 2004 Wolność kulturowa w dzisiejszym zróżnicowanym świecie
- 2005 Międzynarodowa współpraca na rozdrożu: pomoc, handel i bezpieczeństwo w świecie pełnym nierówności
- 2006 Więcej niż niedobór: władza, ubóstwo i globalny kryzys wodny
- 2007/2008 Przeciw zmianom klimatycznym: solidarność w podzielonym świecie
- 2009 Przekraczając bariery: mobilność a rozwój
- 2010 Prawdziwe bogactwo narodów: ścieżki rozwoju społecznego

Więcej informacji na stronie:

<http://hdr.undp.org>

Wielkim wyzwaniem XXI wieku jest zagwarantowanie dzisiejszym i przyszłym pokoleniom prawa do zdrowego i udanego życia. *Raport o Rozwoju Społecznym* za 2011 rok niesie istotny nowy wkład w globalny dialog na temat tego wyzwania, pokazując, w jaki sposób zrównoważony rozwój jest nierozdzielnie związany ze sprawiedliwością, tj. kwestiami uczciwości i sprawiedliwości społecznej, a także szerszego dostępu do lepszej jakości życia.

Zgodnie z prognozami nieograniczenie poważnego ryzyka środowiskowego oraz pogłębiające się nierówności grożą spowolnieniem utrzymującego się postępu wśród ubogiej większości świata na wiele dekad, a nawet odwróceniem globalnej konwergencji w zakresie rozwoju społecznego. Nie można utrzymać naszego niezwykłego postępu w dziedzinie rozwoju społecznego bez podjęcia odważnych, globalnych kroków w celu ograniczenia zarówno ryzyka środowiskowego, jak i nierówności. Raport określa ścieżki wzajemnego promowania zrównoważonego rozwoju środowiskowego oraz sprawiedliwości na rzecz ludzi, lokalnych społeczności, krajów i społeczności międzynarodowej.

Nowa analiza pokazuje, w jaki sposób brak równowagi władzy oraz nierówność płci na poziomie narodowym są powiązane z ograniczonym dostępem do czystej wody oraz lepszymi warunkami sanitarnymi, degradacją terenu oraz chorobami i śmiercią w wyniku zanieczyszczenia powietrza, wzmacniając jednocześnie skutki dysproporcji w dochodach. Nierówność płci jest także powiązana z wynikami środowiskowymi, na które wywiera niekorzystny wpływ. Na poziomie globalnym porozumienia rządowe często osłabiają głosy krajów rozwijających się i wykluczają i tak już zmarginalizowane grupy.

Istnieją jednak inne możliwości niż nierówność i brak równowagi. Na przykład inwestycje poprawiające poziom równości w dostępie do odnawialnych źródeł energii, wody i urządzeń sanitarnych, a także połączona opieka zdrowotna mogłyby poprawić zarówno poziom równowagi, jak i przyspieszyć rozwój społeczny. Większa odpowiedzialność i silniejsze procesy demokratyczne również mogą przyczynić się do poprawy wyników. Udałe rozwiązania polegają na zarządzaniu przez społeczności, instytucje zajmujące się sprawami wszystkich grup oraz skierowaniu uwagi na grupy pokrzywdzone przez los. Poza Milenijnymi Celami Rozwoju, świat potrzebuje wytycznych dotyczących rozwoju, które odzwierciedlają sprawiedliwość i zrównoważony rozwój. Niniejszy Raport pokazuje, że rozwiązania pozwalające uwzględnić kwestie sprawiedliwości w polityce i programach oraz uprawniające ludzi do zmian na arenie prawnej i politycznej dają ogromną nadzieję.

Środki finansowe potrzebne na rozwój są wielokrotnie większe niż bieżąca oficjalna pomoc rozwojowa. Dzisiejsze wydatki na przykład na niskowęglowe źródła energii nie przekraczają 2 procent nawet najniższego szacunkowego zapotrzebowania. Przepływy pieniężne należy skierować w stronę krytycznych wyzwań związanych z brakiem zrównoważonego rozwoju i niesprawiedliwością. Mimo że mechanizmy rynkowe i finansowanie przez sektor prywatny są niezbędne, należy je poprzeć i uzupełnić aktywnymi inwestycjami publicznymi. Zamknięcie deficytu budżetowego wymaga innowacyjnego sposobu myślenia, który opisuje niniejszy Raport.

Raport opowiada się także za reformami promującymi sprawiedliwość i prawo głosu. Jesteśmy wszyscy razem zobowiązani - wobec najmniej uprzywilejowanych wśród nas w chwili obecnej oraz w przyszłości i na całym świecie – zapewnić, by teraźniejszość nie stała się wrogiem przyszłości. Ten Raport może pomóc nam znaleźć kierunki postępowania na przyszłość.

